

”PELOTTAA, ET JOS MÄ TEEN JOTAIN PALJO
KAUHEAMPAA

Haastattelututkimus kahdelle kuritusväkivaltaa käyttäneelle äidille



Anna-Mari Paloniitty
Opinnäytetyö, kevät 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma,
Diakonisen sosiaalityön suun-
tautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + diakonian
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Paloniitty, Anna-Mari. ”Pelottaa, et jos mä teen jotain paljo kauheampaa.” Haastattelututkimus kahdelle kuritusväkivaltaa käyttäneelle äidille. Kevät 2014. s. 67, liitteitä 3.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, diakonisen sosiaaliryhmittymisen suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonian virkakelpoisuus.

Tämän tutkimuksen tarkoitus oli tuoda esille äidin käyttämän kuritusväkivallan esiintyvyyttä. Yhtenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mikä saa äidin kurittamaan lastaan? Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää kuritusväkivallan ilmenemistä ja syitä sekä taustoja äidin väkivaltaisuuden takana. Haluttiin tutkia myös sitä, kuinka väkivaltaisesta käytöksestä on mahdollista toipua.

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat naiset, jotka olivat käyttäneet tai pelänneet käyttävänsä väkivaltaa lastaan kohtaan. Aineisto kerättiin haastattelemalla kahta alle kouluikäisten lasten äitiä, jotka olivat hakeutuneet Maria Akatemiaan saamaan apua väkivaltaisen käyttäytymisensä katkaisemiseksi. Haastateltavat olivat käyneet läpi Maria Akatemian erityisesti naisille kehitellyn ohjatun vertaisryhmän, Demeter-ryhmän.

Haastatteluaineisto analysoitiin käyttämällä teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Aineistosta poimittiin tutkimuskysymykseen vastausta antavia aiheita ja niitä analysoitiin aiempiin tutkimuksiin ja muuhun teoria-aineistoon tukeutuen.

Tulokset osoittavat, että hakiessaan apua väkivaltaiseen käytökseensä äidit eivät välttämättä tule kohdatuiksi yhteiskunnan perhepalveluissa. Silti on nähtävissä, että naisten päästessä työstämään asiaa heidän on mahdollista vähitellen muuttaa käyttäytymistään ja päästä eroon hallitsemattomista väkivaltaimpulsseista. Työskentely vaatii omien juurien, erityisesti oman äitisuhteen äärelle uskaltamisen, jotta tiedostamattomia asioita ei siirretä enää lapseen.

Myös häpeä näyttää monin tavoin käsiteltäessä naisen väkivaltaisuutta. Tuloksista on pääteltävissä myös se, että oman lapsuuden väkivaltaiset kokemukset lisäävät kuritusväkivallan käytön riskiä.

Asiasanat: kuritus, väkivalta, äitiys, häpeä, toipuminen, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Paloniitty, Anna-Mari. "I'm afraid that I will do something much more terrible." An interview study of two mothers who have used corporal punishment. Spring 2014. 67 pages, 3 appendices.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work, Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to find out the manifestation of corporal punishment that mothers carry out. The objective was to inspect the background of using corporal punishment and what makes mother punish her child in a violent way. The aim was also to know how mother can disentangle herself from her damaged behavior towards her child.

The data was collected by interviewing two mothers who have gone through Demeter-group, which is a working method for violent women developed by Maria Akatemia ra. Those mothers have under school age children. The interviewees had used or were about to use corporal punishment towards their children.

The data was analyzed by using theory-driven content analysis. Theoretical material, such as books and previous research, has been used to support the analysis.

One of the results was that mother who needs help for her violence behaviour does not get it easily from family services of society. Once the women have found the place where they have been helped and have gone to the roots of their violence behaviour, it has been possible to disentangle themselves from it step by step. Particularly the relationship to their own mothers needs to be inspected carefully, so that subconscious matters will not be transferred to the children anymore.

Shame appears in many ways when the violence of women is debated on. It seems that mothers who have experienced corporal punishment during their own childhood are in the risk to use it probably towards their own children.

Keywords: corporal punishment, violence, motherhood, shame, healing, qualitative research

SISÄLTÖ

1 NAISEN VÄKIVALTAISUUDEN ÄÄRELLÄ	6
2 KURITUSVÄKIVALTA YHTENÄ PERHEVÄKIVALLAN MUOTONA.....	8
2.1 Väki­valta perheessä	8
2.2 Mitä kuritusväkivalta on?	9
2.3 Näin kuritusväkivaltaan asennoidutaan	10
2.4 Kuritusväkivallan ilmeneminen tilastoissa	11
3 NAISEN VÄKIVALTAISUUS PIILOUTUU	14
3.1 Naisen väkivaltaisuus vai­et­tu­na ilmiönä.....	14
3.2 Erilaiset myytit äitiydestä väkivallan peittona.....	16
3.3 Väki­valtainen nainen ja häpeä	18
4 VÄKIVALTAISEN NAISEN TOIPUMISEN TIENVIITTOJA	21
4.1 Maria Akatemia ry auttaa väki­val­taista naista	21
4.2 Maria Akatemia ry:n Demeter-työ.....	21
4.3 Toipuminen ja anteeksianto	24
4.4 Kristillinen näkemys toipumiseen.....	25
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	27
5.1 Tutkimuskysymys, tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus	27
5.2 Tutkimusmenetelmä ja kohderyhmä	28
5.3 Näin tutkimusaineisto kerättiin	29
5.4 Tutkimusaineiston analyysi	31
6 TUTKIMUSTULOKSET	33
6.1 Mikä sai äidin kurittamaan?	33
6.2 Oliko apua saatavilla?	36
6.3 Miten toipuminen oli mahdollista?	37
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
7.1. Naisen menneisyys purkautuu arjen tilanteissa	40
7.2 Väki­valtainen naisen kohtaamiseen tulee panostaa	42
7.3 Toipuminen on mahdollista	45
7.4 Häpeä saattaa vaikuttaa toipujan jumalasuhteeseen	46
8 POHDINTA	48
8.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys puntarissa.....	48
8.2 Miten kirkon opetukset ovat vaikuttaneet kurittamiseen?	51

8.3 Ideoita uusiin tutkimuksiin	53
8.4 Oman ammatillisuuden kasvu opinnäytetyön edetessä.....	54
LÄHTEET.....	56
LIITE 1: Haastattelupyyntö	62
LIITE 2: Haastattelurunko	63
LIITE 3: Analysoinnin runko taulukkoina, taulukot 1–3.	64

1 NAISEN VÄKIVALTAISUUDEN ÄÄRELLÄ

Opintojeni alusta lähtien minua on jollain lailla seurannut teema naisen väkivaltaisuus; alkaen ensimmäisen kouluvuoden harjoitustöistä useisiin harjoittelupaikkoihin asti. Olen kohdannut naisia, jotka itse ovat kokeneet väkivaltaa. Olen havainnut sen olleen sekä asiakkaalle että työntekijälle helpompi asia käsitellä kuin naisen oma väkivaltaisuus. Usein edes ajatus naisen mahdollisesta lapseensa kohdistamasta väkivallasta on kauhisteltu kuoliaaksi. Suorittaessani koulutukseeni liittyviä vapaavalintaisia opintoja lähisuhdeväkivallan tunnistamisesta ja tukemisesta, havaitsin oppimateriaalin kovin yksipuoliseksi. Materiaalissa järjestelmällisesti nainen nähtiin jostain syystä aina väkivallan uhriksi, vaikka lapsiin kohdistuvassa väkivallassa tekijä on usein nainen eli äiti.

Yhteistyökumppanina ja innoittajanani tutkimukseen on toiminut Maria Akatemia ry, mikä on ihmisen ja yhteisöjen hyvinvoinnin sekä sisäisen kasvun keskus. Toimipisteitä heillä on Helsingissä, Tampereella ja Oulussa. Maria Akatemia ry kouluttaa ja konsultoi ammattilaisia kohtaamaan väkivaltaisesta käytöksestä kärsiviä naisia nais erityisellä työotteella. Maria Akatemia ry: n visio on edistää yksilöiden ja yhteisöjen henkistä hyvinvointia ja sisäistä kasvua, koska ilman niitä ei synny tarvittavaa muutosta kulttuurisesti ja eettisesti. Tavoitteena on herätellä ihmisten tietoisuus itsestään ja mahdollisuuksista kulttuurin elinvoiman ja monimuotoisuuden säilyttäjinä. Maria Akatemia ry järjestää myös erilaisia terapiapalveluita oman väkivaltaisuutensa kanssa kamppaileville naisille.

Päätin ryhtyä työstämään aihetta pelostani ja epävarmuudestani huolimatta. Päädyin tutkimaan väkivaltaisesti lapsiaan kohtaan käyttäytyvien naisten kokemuksia. Varmasti oma äitiys vaikutti kiinnostuksen lisääntymiseen. Maria Akatemian perustaja Perheentupa (2010, 74) kuvailee yhdeksi suureksi asiakasryhmäksi Maria Akatemiassa pienten lasten äidit, jotka käyttävät tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa lastaan kohtaan. Oleellista tämän tutkimuksen kannalta on tunnistaa ilmiön olemassaolo ja tutkia, mistä väkivaltainen käytös johtuu ja miten nainen siitä irrottautuu. Koska opiskelen kaksoistutkintoa ja erikoistun diakoniseen sosiaalityöhön, on tutkimuksessani mukana myös ilmiön pohdinta kristillisestä elämäkatsomuksesta käsin.

Mielenkiinnosta aihetta kohtaan kävin keväällä 2013 Maria Akatemia ry:n ammattilaisille ja opiskelijoille suunnatun VäkiValta on ehkäistävissä -kurssin. Koin sen toimivan erittäin hyvänä pohjana ja jopa edellytyksenä tutkia näin haastavaa aihetta. Maria Akatemia ry on kehittänyt erityisen Demeter-työmuodon auttamaan naisia, jotka kamppailevat väkivaltaimpulssinsa kanssa. Maria Akatemian kautta keräsin tutkimusmateriaalini haastatellen kahta heidän entistä asiakastaan. Tavoitteena oli saada viisi haastateltavaa, mutta tutkimuksen keskittyminen kuritusväkivaltaan saattoi karsia osallistumishalukkuutta, mikä osaltaan kertoo aiheen tabunomaisuudesta.

Määrittelen työni alussa termejä, jotka liittyvät nimenomaan naisen käyttämään väkivaltaan lastaan kohtaan sekä siitä toipumiseen. Käyn myös läpi sitä, miksi äidin väkivaltaisuus koetaan niin hankalaksi asiaksi käsitellä. Yksi tutkimieni naisten kannalta tärkeä termi on Maria Akatemia ry:n Demeter-työ, jonka esittelen luvussa kolme. Työni etenee viitekehyksen esittelystä tutkimusasetelman ja menetelmän kuvaamiseen ja päättyy tutkimusaineiston yksityiskohtaisempaan analyysiin. Lopuksi pohdin tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta, kirkon opetuksen mahdollista roolia kuritusväkivallan suhteen sekä tutkimusprosessin vaikutusta ammatilliseen identiteettiini.

Kansikuvaksi pyysin luvan lainata maalausta, jonka nimi on Kun on niitä tunteita. Mielestäni se kuvaa hyvin tutkimani aiheen ristiriitaisuutta ja tuo voimakkaasti esiin tunteita, joita nainen käy läpi käsitellessään vihaansa ja aggressiotaan ja erityisesti sen tuhoavaa puolta. Maalauksen tekijä on Maria Atosuo, jonka pro gradu-työ Kiltin tytön tukahdutettu viha on valmistunut vuonna 2010 Aalto-yliopistosta.

2 KURITUSVÄKIVALTA YHTENÄ PERHEVÄKIVALLAN MUOTONA

2.1 Väki­valta perheessä

Vä­ki­vallan takana on aina pohjimmitaan yritys hallita ja kontrolloida toista ihmistä tai hänen toimintaansa tuottamalla hänelle kipua ja tuskaa. Kun puhutaan perheessä tapahtuvasta vä­ki­vallasta, voidaan käyttää muun muassa seuraavia termejä: perhevä­ki­valta, lähisuhdevä­ki­valta, kotivä­ki­valta, lapsiin kohdistuva vä­ki­valta, parisuhdevä­ki­valta tai kuritusvä­ki­valta. (Oranen 2012, 218; Terve­yden ja hyvinvoinnin laitos 2012.) Olennais­ta on ymmärtää termien sukupuolittuneisuus, helposti esimerkiksi perhevä­ki­valta sanana tuo monelle mieleen vain miehen tekemän vä­ki­vallan naiselle. Siksi on tärkeää avata, kenen vä­ki­valtaa ollaan milloinkin kuvaamassa. Tässä tutkimuksessa keskitytään naisen eli äidin käyttämään kuritusvä­ki­valtaan lasta kohtaan. On hyvä muistaa, että vä­ki­valtai­sen naisen sisältä löytyy haavoitettu pieni tyttö. Vä­ki­valta on aina oire menneisyyden kivusta, kokemuksesta ettei ole lapsena tullut kohdatuksi tarpeineen. (Lindroos 2010, 187.)

Vä­ki­valta tulee ottaa vakavasti ja saada loppumaan mahdollisimman nopeasti. Lasten­suojelulaissa kerrotaan sosiaalialan ja kirkon työntekijöiden velvollisuudesta ilmoittaa sosiaaliviranomaisille tietyin ehdoin heidän kohdatessaan lapsen laiminlyöntiä tai pahoinpitelyä (Lastensuojelulaki 2007). Kuitenkaan lastensuojeluilmoituksella uhkaaminen ei saisi olla karkottamassa mahdollista avunhakijaa. Tärkeintä on kartoittaa yhdessä perheen tilanne ja löytää apukeinoja, jotta vä­ki­valtatilanne saadaan loppumaan. Lisäksi lasten hyvinvointi tulee olla harkinnassa aina etusijalla. Toki on hyvä tuoda esiin myös se tosiseikka, ettei lastensuojeluilmoituksen tekemisestä automaattisesti seuraa lapsen välitöntä huostaanottoa, kuten edelleen voidaan perheissä luulla. Toki graavit vä­ki­valta­tilanteet edellyttävät kiireellisiä toimia. On hyvä korostaa asiakkaille sitä, että lastensuo­jeluselvityksen tekemisen perustarkoitus on löytää keinot, joilla tuetaan perheen omia selviytymiskeinoja.

2.2 Mitä kuritusväkivalta on?

Lapsi voi kokea perheessä monenlaista väkivaltaa ja kaltoinkohtelua: suoraa tai epäsuoraa, henkistä, fyysistä tai seksuaalista. Kuritusväkivaltaa pidetään yhtenä lapsen kaltoinkohtelun muodoista. Kuritusväkivalta on toimintaa, jossa vanhempi pyrkii rankaisemaan lasta ja säätelemään hänen käytöstään fyysisen ylivoimansa avulla aiheuttaen lapselle kipua tai epämukavan olon, mutta ei välttämättä fyysistä vammaa. Kuritusväkivalta terminä otettiin käyttöön vasta 2006, jolloin Lastensuojelun keskusliitto järjesti ensimmäisen ÄLÄ LYÖ LASTA -kampanjansa (Sariola 2012, 2). Kuritusväkivalta-termin käyttöönotolla ruumiillisen kurituksen tilalle pyrittiin häivyttämään kasvatuksen ja väkivallan yhteys. Näin kukaan ei voisi oikeuttaa arjessa tekemäänsä väkivaltaa pitämällä sitä kasvatuksen osana. (Cacciatore & Janhunen 2008, 20).

Kuritusväkivallalla tarkoitetaan siis lapseen niin sanotusti kasvatusmielessä kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa (Ellonen 2012, 31). Sen muotoja voivat Ellosen (2012, 32) mukaan olla tukistaminen, läimäyttäminen ja luunappi. Näkisin tärkeäksi laajentaa listaa sen muillakin muodoilla, joita Rinkisen (2012, 88) tutkimuksessa tulee esiin naisten muistellussa oman äitinsä taholta kohtaamaansa kuritusta: piiskaamista, nippauksia, ravistamista, alistusta ja nöyryytystä. Myös lapsen retuuttaminen tai muu kovakourainen käsittely sekä halventaminen, nimittely, simputtaminen, uhkailu ja pelottelu voidaan laskea kuritusväkivallaksi (Mäkinen 2010). Tällainen määrittely tuo paremmin esiin sen, että kuritusväkivalta on aina myös psyykkistä väkivaltaa.

Toisinaan lapselle huutaminen ja kiroaminen tai lapsen haukkuminen ja vähättely erotellaan psykologisen aggression alle eikä niitä pidetä kuritusväkivaltana, koska niistä ei voi saada oikeudessa rangaistusta. Väkivaltaa ne ovat siitä huolimatta. Kuritusväkivalta kiellettiin lailla Suomessa vuonna 1983. Tuolloin tuli voimaan laki, joka kieltää kaikki väkivallaksi laskettavat fyysiset väkivallan muodot tehden niistä rangaistavia pahoinpitelyrikoksia. Sitä ennen vuonna 1979 poistettiin rikoslaista vanhempien oikeus kurittaa lastaan kasvatuksen nimissä. Kuritusväkivalta voidaan pitää vakavana uhkana lapsen tasapainoiselle kehitykselle ja kasvuille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010; 35–36; Mäkinen 2010.) Vuonna 1983 voimaan tullut laki sanoo asiasta näin:

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983.)

2.3 Näin kuritusväkivaltaan asennoidutaan

Pyrkimyksenä tässä osiossa on valottaa tilastoja, jotka koskevat nimenomaan kuritusväkivaltaan asennoitumista. Kuritusväkivalta terminä ei vielä ole vakiinnuttanut asemaansa. Lastensuojelun keskusliiton ÄLÄ LYÖ LASTA -kampanjoita on järjestetty säännöllisesti ja parhaillaan on käynnissä yksi, joka kestää vuoteen 2015. Kampanjalla on pyritty tuomaan kuritusväkivaltaa näkyväksi ja vaikuttamaan ihmisiin siten, että se saataisiin kokonaan loppumaan. Lastensuojelun keskusliitto on toistanut myös kyselyn, jolla on seurattu lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan ja siihen liittyvien asenteiden muutosta säännöllisesti vuoden 1983 lakimuutoksen jälkeen, useana vuonna Suomessa. Vaikka kyselyiden tuloksissa on nähtävissä suurta laskua lapsiin kohdistuvan väkivallan hyväksymisessä, pidetään lievempää kuritusta edelleen hyväksyttävänä. Sariolan (2012, 7) mukaan noin joka kymmenes suomalainen vanhempi hyväksyy kuritusväkivallan. Luku on ollut huomattavasti suurempi vielä muutama vuosikymmen taaksepäin. Tosin lapsen uhkaaminen väkivallalla on säilynyt luvuissa ennallaan. (Sariola 2012, 7–10.)

Kyselyn sananmuodolla lienee suuri merkitys saatuihin tuloksiin. Jos puhutaan ruumiillisesta kurituksesta ja jätetään väkivalta sana pois, tulokset ovat heti myönteisempiä. Esimerkiksi tukistamista ja luunappia eivät kaikki miellä väkivallaksi tai kuritukseksi, vaikka se lain mukaan sitä on. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983; Sariola 2012, 7, 10.) Cawsonin (2002, 29) mukaan Ruotsissa oli nähtävissä kurituksen käytössä ja sen hyväksyttävyydessä huomattavat muutokset parempaan suuntaan sen jälkeen, kun siitä tuli Ruotsissa laitonta eli vuoden 1979 jälkeen (Cawson 2002, 29). Lapsiasiainvaltuutettu Kaisa Maria esitti myös huolensa kuritusväkivallan hyväksyttävyydestä parin vuoden takaisessa seminaarissa, jossa aiheena oli lapsiin kohdistuvan kurituksen vähentäminen. Aula totesi, että parisuhdeväkivaltaan suhtaudutaan edelleen kielteisemmin kuin lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan. (Mäkinen 2010.) Niin ikään Helsingin Sanomat teetti Gallup Oy:llä kyselyn suhtautumisesta kuritukseen ja sen tuloksissa näkyi sama ilmiö: vaikka väkivaltaa ei hyväksytä, tukkapölly tai muu lievempi

kuritus hyväksytään. (Toivonen 2012.) Ilmapiirin muuttamisessa on jo onnistuttu, mutta edelleen asenteissa on korjaamisen varaa.

2.4 Kuritusväkivallan ilmeneminen tilastoissa

Kuritusväkivallan toteaminen tilastoista ei liene helpoimpia tehtäviä, sillä paljon tapauksia jää tutkimusten ulkopuolelle. Yhtenä ongelmana uhritutkimuksissa voi olla se, että haastateltavat nuoret eivät yksinkertaisesti muista varhaislapsuuden kokemuksiaan, joten luvut vääristyvät. Lisähaasteena tutkimusten tulkinnalle ja tekemiselle on määrittelyjen moninaisuus (Hentilä, Ellonen, Paavilainen, Kääriäinen & Koivula 2010, 260). Lapsiin ja nuoriin kohdistunut kuritusväkivalta on kuitenkin vähentynyt voimakkaasti vuosien 1988–2008 jaksolla. Vähentyminen näkyy yhtä lailla äitien ja isien kohdalla. Edelleen äitien osuus kuritusväkivallan tekijöistä on isiä hieman suurempi. (Salmi, Lehti, Sirén, Kivivuori & Aaltonen 2009, 12.)

Oikeuspoliittisen laitoksen katsauksessa, jossa kartoitettiin perheväkivaltatilannetta Suomessa, kuritusväkivallan muodoiksi nimettiin tukistus, läimäyttämisen ja nyrkillä lyöminen. (Salmi ym. 2009, 12.) Ellonen (2012, 115) väittää, että graavimpi väkivalta on kyllä vähentynyt, kun taas lievempi ei. Lievää kurittamista saatetaan puolustella siksi, että muutenhan lapsi jäisi heitteille tai lapsi ei opi hyvän ja pahan erottamista, jos häntä ei kurita. Kurittaminen voi olla niin ihmisen sisään juurtunutta, ettei yksinkertaisesti nähdä niin kutsutun lievemmänkin kurittamisen vahingollisuutta. (Lastensuojelun keskusliitto i.a.)

Humppi (2008, 36) totesi tutkiessaan poliisin tietoon tulleita lapsiin ja nuoriin kohdistuneita väkivaltarikoksia tai niiden epäilyä, että äidin lapsen kohdistama väkivalta jätetään usein ilmoittamatta, jos uhri on alle viisivuotias. Tämä on juuri niin kutsuttua piiloväkivaltaa, koska se tapahtuu kodin seinien sisällä eikä tule välttämättä päivänvaloon. Ellonen (2012) taas teki tutkimuksen, jossa tiedot poimittiin kyselytutkimuksella 0–12-vuotiaiden lasten vanhemmilta ja siinä kysyttiin kuritusväkivaltaan suhtautumisesta ja sen käytöstä suoraan tekijöiltä. Ellosen (2012, 83) tutkimus osoittaa, että äidit kohdistavat kuritusväkivaltaa eniten 3–6-vuotiaisiin lapsiinsa verrattuna alle kolmivuotiaisiin tai

yli kuusivuotiaisiin. Kouluikään tultaessa kuritusväkivallan yleisyys vähenee huomattavasti ja yli 10-vuotiaan kohdalla lasku on huima. Erityisen korkeaksi kuritusväkivallan käyrä näyttää nousevan lapsen kahden ensimmäisen ikävuoden kohdalla. (Ellonen 2012, 83, 105.) Samanlaiset ikäjakaumat on saatu tulokseksi tutkittaessa asiaa Iso-Britanniassa (Cawson 2002, 29–30). Jos lasta ei ole kuritettu alle kouluikäisenä, harvoin siihen turvaututaan myöhemminkään (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010).

Kuritusväkivallan käyttämisessä lasta kohtaan ei Ellosen (2012, 83) tutkimuksen mukaan vanhempien koulutustaustalla näytä olevan merkitystä, vaan sitä havaitaan kaiken tyyppisissä perheissä. Hieman yleisempää kuritusväkivalta on ydinperheissä verrattuna yksinhuoltajaperheisiin ja uusperheisiin, mikä on aika yllättävää. Keskimäärin eniten kuritusväkivaltaa ja vakavampia väkivallan muotoja käytetään monilapsisissa perheissä. Esimerkkinä niistä äideistä, joilla on yksi lapsi, yksi prosentti kertoo ravistelleensa lasta ja vähintään neljän lapsen äideistä jo kuusi prosenttia kertoo tehneensä saman. (Ellonen 2012, 83.) Toisaalta tutkimus myös osoitti, että perhemuodoista eniten yksinhuoltajaäidit lasten lukumäärästä riippumatta olivat kokeneet tarvitsevansa ulkopuolista apua vanhemmuuteen liittyvissä haasteissa verrattuna muihin perhemuotoihin. (Ellonen 2012, 60–61, 85–86.) Voisiko siinä olla yksi syy, että he saavat riittävästi kodin ulkopuolista tukea vanhemmuuteen ja siksi eivät turvaudu kuritukseen niin usein kuin ydinperheet, joissa arki saattaa kaataa paineet vain toisen vanhemman niskaan?

Kuritusväkivallan hyväksyttävyyys vanhempien silmissä lisää sen käyttämisen riskiä eli jos vanhemman mielestä on oikein antaa korvapuusti tai lyödä tottelematonta lasta, niin hän myös todennäköisesti toimii. Asenteiden ja väkivaltaisen käyttäytymisen välinen suhde on hyvin selkeä. Esimerkkinä niistä naisista, jotka hyväksyvät lapsen lyömisen, 19 prosenttia on myös lyönyt; kun taas naisista, jotka eivät hyväksy lapsen lyömistä, vain neljä prosenttia kertoo lyöneensä lastaan. Äitien kohdalla myös omien lapsuusperheen väkivaltakokemusten yhteys omaan kuritusväkivallan käyttöön löytyy. Ellonen (2012, 85) on löytänyt tilastollisesti merkittävän yhteyden myös äitien omien kokemusten ja asenteiden välillä eli jos äiti on lapsena kokenut kuritusväkivaltaa, hän myös hyväksyy sen käytön herkemmin, kuin sellainen, jota ei ole lapsena kuritettu. Näin ollen kuritusväkivalta voidaan nähdä selkeästi sukupolvelta toiselle siirtyvänä ilmiönä. (Ellonen 2012, 60–61, 85–86.)

Pilottina leikki-ikäisten lasten väkivaltakokemuksista tehtiin vuonna 2008 Neuvo-laikäisten turvallisuuskysely Tampereen neuvoloissa 2- ja 4-vuotiaiden lasten vanhemmille. Tutkimuksessa väkivalta oli jaoteltu psykologiseen aggressioon, lievään tai vakavaan väkivaltaan sekä lapsen ravisteluun. Tämän tutkimuksen tulos jäi kovin kapeaksi, koska vastausprosentti oli vain 12 ja tutkimusalueena oli ainoastaan Tampere. Toisaalta tutkimuksen tarkoitus oli testata, kuinka vanhemmille suunnattu itseilmoitusmenetelmään perustuva kysely toimisi uhritutkimuksen vaihtoehtona lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa tutkittaessa. Vanhemmilta kysyttiin omista lapsuusaikaisista mahdollisista kurituskokemuksista sekä nykyisen perheen kuritustilanteista ja niihin johtaneista tekijöistä. (Hentilä ym. 2010, 266.)

Leikki-ikäisten lasten vanhemmille tehdyn tutkimuksen tulokset osoittivat sen, että kuritusväkivalta on vaikeasti määriteltävissä ja vastaajat tulkitsivat termit hyvin moninaisesti. Kuitenkin oli nähtävissä yhtäläisyyksiä vastauksissa sen suhteen, miten vanhempien väsymys, tyytymättömyys tai stressi sekä arjen tilanteiden sujumattomuus lisäsivät kuritusväkivaltaa. Vanhemmat näkivät myös, että monet tilanteet johtuivat lapsesta: lapsen kiukuttelu, tottelemattomuus ja huono käytös laitettiin syyksi kuritusväkivallalle. (Hentilä ym. 2010, 272). Kehitettynä versiona tällaisen kyselyn soisi tulevan käytännöksi neuvolatoiminnassa. Tosin voidaan miettiä, kuinka moni siihen vastaisi, kun vastaaminen olisi vapaaehtoista? Jyväskylän kaupunki on ottanut tässä asiassa reilun harppauksen: vuodesta 2013 lähtien terveydenhoitajat ja lääkärit ovat systemaattisesti velvoitettuja ottamaan asia puheeksi ja Jyväskylän terveydenhoidon nettisivuilla on kerrottu, mitä kuritusväkivalta tarkoittaa. (Jyväskylän kaupunki 2014.) Muiden kaupunkien sivuilta ei ainakaan tiedotetta asiasta löytynyt.

3 NAISEN VÄKIVALTAISUUS PILOUTUU

3.1 Naisen väkivaltaisuus vaiettuna ilmiönä

Naisen väkivaltaisuus on edelleen vaiettua ja melko näkymätöntä. Jonkin verran sitä on viime vuosina alettu ottaa esiin yleisessä keskustelussa. Keskustelussa lähdetään kuitenkin helposti vertailemaan, kumpi lyö enemmän mies vai nainen ja tällainen ei mitenkään edistä väkivallan ehkäisyä. Yhdenvertaisuutta osoittaisi se, että yhtäläillä nainen ja mies saavat apua sekä väkivallan tekijöinä että uhreina. Naisen ja miehen tekemä väkivalta on hyvä pitää erillään toisistaan, jotta vastakkainasettelua ei syntyisi. (Lindroos 2010, 180; Reenkola 2008, 73.)

Erityisesti äidin väkivaltaisuus lastaan kohtaan on edelleen arka aihe yhteiskunnassamme. Nainen voi lyödä, nipistää, potkia ja tukistaa lastaan, vaikka ei niin tekisi toiselle aikuiselle. (Lindroos 2010, 180; Reenkola 2008, 73.) Esimerkiksi neuvolassa kysytään äideiltä, ovatko he joutuneet kokemaan lähisuhdeväkivaltaa. Kuitenkaan heiltä ei välttämättä kysytä, miten he jaksavat lastensa kanssa tai miten he selviävät mahdollisen kiukkunsa ja raivonsa kanssa kohtelematta lasta väärin. Jokainen tietää, miltä kiukku ja raivo tuntuu ja niitä jokaisella ihmisellä on oikeus tuntea niitä. Oleellista on se, ettei niitä käytetä tuhovoimana toisia ihmisiä kohtaan. Tulee muistaa, että naisen väkivalta voi olla hyvin moninaista; henkistä tai fyysistä ja se voi kohdistua omaan lapseen, puolisoon tai itseen. (Rinkinen 2012, 103.) Tässä tutkimuksessa keskitytään kuitenkin naisen lapselleen tekemään kuritusväkivaltaan.

Miksi naisen väkivaltaan puuttuminen koetaan niin vaikeaksi? Ensi- ja turvakotien liiton vetämän Vaiettu naiseus -projektin tavoitteena oli tunnistaa, nimetä ja hoitaa naisen väkivaltaisuutta. Projektin aikana vuosina 2004–2008 tuli ilmi laajalti sosiaali- ja terveystoimen ja turvakotien henkilökunnan huoli siitä, että naisen väkivallasta puhuminen syyllistää liikaa naista. Projektia vastustettiin paikoin voimakkaasti ja osa vastustajista argumentoi äitimyytin jäänteiden avulla. Ensi- ja turvakodeissa ja avopalveluissa on asiakkaina naisia, jotka kohtelevat lapsiaan arjessa retuuttaen, paiskoen, nimitellen tai kohtuuttoman kurin keinoin ja he tarvitsevat apua, jotta saavat katkaistua väkivaltaisen

käytöksensä. (Törrönen 2009, 14, 25.) Voitaisiinko ajatella, että naisen väkivallan nimeäminen on sen kuulemista ja todesta ottamista eikä syyllistämistä?

Naisen väkivalta on pitkään nähty enemmän itsepuolustuksena verrattuna miehen tekemään väkivaltaan. Lapseen kohdistuvana se ei voi sitä olla. Erityisesti kotona lapsia hoivatessaan nainen saattaa tuoda esiin julmuutensa ja tuhoavuutensa. Niin karmivalta kuin se kuulostaa, nimenomaan hoidettavan avuttomuus ja riippuvuus voivat nostaa naisessa esiin omia tiedostamattomia väkivaltaisuuksia. (Törrönen 2009, 25.) Erityisen vaikeaa tuntuu olevan hyvin koulutettujen ja niin kutsuttujen hyvien perheiden sisällä tapahtuvan väkivallan ilmentäminen (Rinkinen 2012, 103). Monet naisten väkivaltaisuutta koskevat tilastot kertovat usein vain päihdeongelmaisten tai hyvin vakavaa väkivaltaa käyttäneiden naisten teoista kun taas lievempi väkivalta jää helposti käsittelemättä.

Hyväntekeväisyysjärjestö Unicefin vuonna 2011 järjestämä Kuritus ei kasvata -kampanja raotti tätä tabun verhoa kuritusväkivallan ympäriltä. Kampanjan tuloksena edelleen sosiaalisessa mediassa on katsottavissa videoita, jotka koskettavat toivottavasti monia ihmisiä eli kampanja jatkaa hiljaista työtään. (Unicef i.a.) Lastensuojelun keskusliiton ÄLÄ LYÖ LASTA -kampanja tekee työtä myös sen ymmärryksen lisäämiseksi, että vanhemmat tarvitsevat tukea lopettaakseen kuritusväkivallan käytön (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010). Kampanja loppuu vuonna 2015 ja jää nähtäväksi, miten se on onnistunut siirtämään tietoa käytännössä.

Vaikka jo tutkimustyön aloittaessani havaitsin, että aiheesta on saatavilla suomenkielistä materiaali kovin vähän, löysin kolme tutkimusta, joita käytin analysointini pohjana, vinkkinä ja innoittajana. Hilliaho (2010, 27) mainitsee, että nimenomaan kotimainen tutkimusaineisto olisi käyttökelpoista suomalaisen naisen väkivaltaisuutta tutkiessa, koska kyse on myös kulttuurisidonnaisesta aiheesta. Vaikka osittain olen eri mieltä Hillisen kanssa asiasta, päädyin itse käyttämään vain suomalaista tutkimusta lukuun ottamatta yhtä kuritusväkivaltaa koskevaa lähdettä. Viimeisin pro gradu suoraan naisten väkivaltaisuuteen liittyen on Rinkiseltä (2012) nimellä Kasvun kertomuksia väkivaltaa käyttävien naisten ohjatussa vertaisryhmässä. Rinkisen (2012, 4) tutkimuksen lähestymistapa oli narratiivisuus. Hän havainnoi naisten kasvutarinoita olemalla mukana yhden

Maria Akatemian järjestämän naisten vertaisryhmän tapaamisissa. Lattu (2008, 170) taas keräsi tutkimusaineistonsa haastatteleamalla suomalaisia väkivaltaa käyttäneitä naisia, joista osa oli vankilan ja toiset perheneuvolan asiakkaita.

Vuonna 2010 valmistui Hilliahon (2010) pro gradu, jossa hän tutki väkivaltaisten naisten mielipiteitä lapsensa kurittamiseen ja sen ”oikeutukseen”. Hilliahon aineisto perustuu 47 naisen internetin keskustelupalstalla kirjoittamaan kertomukseen omasta käyttäytymisestään. Naiseen väkivaltaisuudesta on valmistunut hiljattain myös opinnäytetyö, jossa Liukkonen (2013) tutki Maria Akatemian Demeter-ryhmän merkitystä väkivaltaa käyttäneiden naisten muutosprosesseissa. Kaikki edellä mainitut tutkimukset ovat osa opinnäytetyöni viitekehystä.

3.2 Erilaiset myytit äitiydestä väkivallan peittona

Yhteiskunnassamme elää edelleen voimakkaana monenlaiset myytit äitiydestä ja toisaalta naiseudesta. Äitiydelle on kautta historian asetettu suuria tunteita ja usein ”positiivisia”. Käytän lainausmerkkejä, koska tunteiden jakaminen negatiivisiin ja positiivisiin on tarpeetonta ja se on omiaan lisäämään äitien taakkaa. Toki äitiys voi parhaimmillaan tuoda naiselle syvältä kumpuavaa iloa ja täyttymyksen tunnetta, mutta äitiys häiriintyy hyvin herkästi ja muokkaantuu psykologisesti sen mukaan, kuinka naista itseään on kohdeltu. (Reenkola 2008, 79.)

Myös naisen vihan ilmaisu on ollut viime vuosiin asti jollain kielletympää verrattuna miehiin. Luonnollisia tunteita naiselle, myös silloin kun he ovat äitejä, ovat aggressio ja vihantunteet ja ne tulisi saada ilmaista rakentavasti ilon ja onnen tavoin. Silloin ne eivät patoudu ja sitä kautta muutu tuhovoimaksi. Jos äitiys ladataan sisältämään vain vaaleanpunaisia unelmia ja vauvantuoksua, voi olla vaikea tunnustaa olevansa jotain muuta ja nainen jää yksin tuhovoimansa kanssa. Kun äidit sitten yrittävät epätoivoisesti pitää yllä kulissia hyvästä äitiydestä, ikään kuin todistaakseen entisaikojen kalevalaisen omavoimaisen sankarittaren olemassaoloa, on heidän vaikea myöntää tarvitsevansa apua, mikä olisi ainoa keino selvitä tuhoavasta käytöksestä (Reenkola 2008, 79). Tätä ei kuitenkaan aina ymmärretä, vaan vihainen eritoten väkivaltainen äiti halutaan nähdä hir-

viönä, suorastaan ei-naisena (Nykyri 1998, 137). Toki väkivaltaa ei tule hyväksyä, mutta siitä huolimatta sen tekijä tarvitsee apua.

Cacciatoren ja Janhusen (2008, 20) listaamista nykyajassa käytössä olevista yhdestätoista äitiyden myytistä yksi on se, että ”äiti ei ole väkivaltainen”. He tuovat esille sen, kuinka valitettavan yleistä henkisen ja fyysisen kuritusväkivallan käyttö edelleen on. Se myös pysyy piilossa, jollei sitä uskalleta nähdä ja uskotellaan, ettei sitä esiinny. Seuraava katkelma erään väkivaltaisen äidin kertomuksesta kertoo omaa karua kieltään siitä, kuinka helppoa kuritusväkivalta on kieltää ja lievennellä:

En pidä siitä että annan tukkapöllyjä, mutta joskus se on ainut keino saada lapsi tottelemaan. olen mielestäni sitä mieltä että tukistaminen on sallittavaa niin kauan kuin ei tukka irtoa päästä... apua tarvitsevat ne jotka oikeasti pahoinpitelevät lapsiaan. Oona 24VA1(Hilliaho 2010, 73).

Tämänkaltaisesta todellisuudesta huolimatta äiti halutaan nähdä ainoastaan hellänä ja lempeänä, suojaajana ja hoivaajana. Muita myyttejä ovat: ”äitiys on harmoniaa” tai ”äidit ovat automaattisesti onnellisia” -myytit. Tällaiset ”kirjoittamattomat säännöt” ovat omiaan lisäämään naisen painetta ja kuormittamaan häntä, mikä ei ollenkaan helpota äitinä olemista. (Cacciatore & Janhunen 2008, 18–20.) Äidin joutuessa torjumaan tai kieltämään vihan tai riittämättömyyden tunteitaan, on seurauksena usein äidin masentuneisuus, syyllisyys ja riski siitä, että nämä tunteet säilötään lapseen, jolloin lapsen tunne-elämän kehitys häiriintyy tai hän joutuu muilla tavoin äidin vahingoittamaksi (Berg 2008, 111).

Bärlund (2012, 5–7) tutki äitiyden niin kutsuttuja kiellettyjä tunteita pro gradussaan ja tuo esiin ongelman, että äitien oma ääni ei ole tullut kuulluksi riittävästi tähän mennessä tehdyissä äitiyttä koskevissa tutkimuksissa. Bärlundin (2012, 7) mukaan äitiyttä ei tulisi kaunistella ja romantisoida sen kustannuksella, että äidit eivät uskalla hakea apua ongelmiinsa. Jos äiti nähdään vain Jeesus ja Maria -asetelman kaltaisena madonnamaisena näkynä, helposti unohtuu totuus ja realismi siitä, että jokaisessa ihmisessä on kaksi puolta.

Perheentupa (2013, 115) muistuttaa, että kaikenlaisten myyttien ja stereotyyppisten roolien ylläpitäminen yhteiskunnassa on väkivaltaa naista kohtaan. Madonnamyytin rinnalla todellisuuden torjuntana voidaan nähdä se, että nainen halutaan liikaa tasa-arvoistaa miehen kanssa ja neutraloida äitiys. Tällä tavoin äitiys häväistään ja tallataan ja unohdetaan äidin erityinen tehtävä ja merkitys lapsen ensimmäisenä kohtuikäisen tunnekokemuksen ja muistijäljen luojana. (Perheentupa 2010, 115.)

3.3 Väkivaltainen nainen ja häpeä

Häpeä näyttäytyy monin tavoin väkivaltaisuutta käsiteltäessä. Tarkastelen häpeän alkuperää ja sen vaikutuksia enimmäkseen Malisen (2010a) väitöskirjan ja hänen aiemman kirjansa (Malinen 2010b) sekä Kettusen (2011) ja Kinnusen (2013) teosten pohjalta. Malinen tutki häpeää kertomuksista, jotka hän keräsi eri-ikäisiltä suomalaisilta aikuisilta ihmisiltä 2000-luvun alussa. Ihmiset saivat kertoa omista häpeäkokemuksistaan ja lapsuudenaikaisista tapahtumista, joiden katsottiin aiheuttaneen häpeää. Häpeää voidaan tarkastella psykologiselta tai teologiselta kannalta, mutta molemmissa tapauksissa on alettu nähdä tärkeänä erottaa häpeä syyllisyydestä.

Häpeä myös voidaan mieltää joko ihmisen tunteeksi tai toisaalta tilaksi eli on olemassa erikseen häpeäreaktio ja häpeätila (Kettunen 2010, 78). Tunteena häpeä on reaktio johonkin koettuun. Moni tunnistaa tilanteen, kun on äkkipikaistuksissaan loukannut esimerkiksi työtoveriaan ja haluaisi imaista sanomansa loukkaavat sanat takaisin. Siinä tilanteessa ihminen usein tuntee häpeää (joskin syyllisyyttäkin), mutta tunne menee ohi. Kun on kyse häpeästä tilana, se on paljon syvemmillä ihmisen sisimmässä ja tarvitsee erityistä työstämistä. Ihminen voi kasvattaa olosuhteiden pakosta itselleen häpeäidentiteetin eli häpeätila muuttuu ikään kuin krooniseksi. (Kettunen 2010, 78–79.)

Häpeä on minä-tunne eli se liittyy ihmisen kokemukseen itsestään, kun taas syyllisyys keskittyy siihen, mitä on jäänyt tekemättä tai mikä on tehty väärin. Häpeä koskee koko ihmistä, koko itseä. (Kettunen 2010, 20.) Häpeä alkaa kehittyä ihmisessä jo vauvana, jos hän kokee kodin vihamielisen ilmapiirin, laiminlyönnin tai väkivaltaa. Ihminen kerää itselleen erilaisia rooleja iän myötä, joilla hän saa peitettyksi häpeäidentiteettiään ja toi-

saalta myös ikään kuin tartuttaa häpeän eteenpäin läheisiinsä esimerkiksi väkivaltaisella käytöksellä. (Kettunen 2010, 20.)

Kuten Malinen (2010b, 62–63) kirjoittaa, häpeä siirtyy helposti sukupolvelta toiselle; niin sanotusti isältä pojalle ja äidiltä tyttärelle, ellei häpeän kehää katkaista. Toisaalta jatkuessaan häpeä voi aiheuttaa ihmisessä monenlaista pahaa: oman arvottomuuden kokemusta, kelpaamattomuutta, riittämättömyyttä. Jopa masennusta pidetään häpeän aiheuttamana. Häpeä on kuin kahle, josta ei pääse irti. (Malinen 2010b, 14–15.) Häpeä rajoittaa ihmisen kykyä tunneilmaisuuksiin, lannistaa, painaa alas ja kahlitsee. Kuritusväkivaltaa käsiteltäessä häpeä näyttäytyy esimerkiksi siten, että sen torjunta kerää ihmisen sisälle patoutunutta katkeruutta ja raivoa. Tämä taas voi johtaa siihen, että joku viaton sivullinen, kuten oma lapsi, joutuu patoutuneen vihan kohteeksi. (Bärlund 2012, 43; Malinen 2010b, 55.) Toisaalta kuritusväkivaltaa käyttävä nainen tuntee häpeää tekemisestään. Kurittamalla lasta äiti ikään kuin siirtää häpeänsä omalle lapselleen ja häpeän kehä kiertyy entistä tiukemmalle.

Perheentupa (2010, 63) kirjoittaa naisen väkivaltaisuuden juurista, syyllisyydestä, uhrin roolista ja häpeästä, jotka pitävät otteessaan. Häpeäidentiteetti syntyy usein hyvin voimakkaan hylkäämiskokemuksen tai kohtaamattomuuden seurauksena. Lapsesta tulee äidin käsittelemättömän trauman säiliö, kun vanhempi on kapseloinut oman häpeänsä. Kapselointi aiheuttaa sen, että käsittelemätön trauma vääristää vanhemman kehityksen hyväksi vanhemmaksi ja hän tartuttaa häpeän omaan lapseensa. (Perheentupa 2013; Poussu-Pyykkönen 2013.) Väkivaltainen nainen ikään kuin oikeuttaa aggressiivisen käytöksensä sillä, että on tullut toistuvasti torjutuksi jo lapsena, ja torjutuksi tuleminen on saattanut jatkua myös myöhemmissä ihmissuhteissaan (Rinkinen 2012, 61). Häpeä on siis syntynyt vuorovaikutussuhteen häiriöstä, joten sen työstämiseen tarvitaan toisen ihmisen hyväksyvää katsetta; häpeä ei häviä yksin pohtimalla.

Kettunen (2011, 100–101) kuvailee myös sitä, miten häpeään liittyy olennaisesti pelko. Pelko ja häpeä muodostavat kuin siamilaiset kaksoset, jotka ruokkivat toinen toistaan ja edellyttävät toinen toisensa olemassaoloa. Pelko voi ilmetä arkuutena siten, ettei uskalla ottaa vastuuta elämästään. Tämä taas lisää oman arvottomuuden ja keltottomuuden kokemusta ja lisää näin ollen häpeää. (Kettunen 2011, 100–101.) Väkivaltaiselle naiselle

se voi merkitä pelkoa näyttää oma voimattomuutensa ja toisaalta oma kelpaamattomuus äitinä hävettää. Paradoksaalisen tilanteesta tekee se, että häpeävä haluaa tulla nähdyksi, mutta samalla pelkää paljastumista.

4 VÄKIVALTAISEN NAISEN TOIPUMISEN TIENVIITTOJA

4.1 Maria Akatemia ry auttaa väkivaltaista naista

Nainen, joka haluaa irti väkivaltaisesta käytöksestään, tarvitsee tukea toipumiseen. Maria Akatemia ry on erityisesti naisten väkivaltaisuuden ennaltaehkäisyyn ja korjaamiseen keskittynyt taho. Maria Akatemian toiminta perustuu yhteisödynaamiseen ja sukupuolierityiseen viitekehykseen ja työskentely pohjautuu perhe- ja psykodynaamiseen ja eksistentiaalis-filosofiseen ihmiskäsitykseen. Maria Akatemiassa korostetaan kokonaisvaltaista ihmiskäsitystä sekä sitä, miten tärkeää ihmisen on olla tietoinen omista kipukohdistaan, jotta voi ottaa vastuun tekemisistään. Kasvuprosessin myötä ja edetessä vapautuu ihmisen alkuvoima. Perheentupa (2010, 20) korostaa, että ilman vuorovaikutusta toisiin ihmisiin ihmisen persoonallisuus ei kehity eikä vahvistu. Me tarvitsemme yhteisöllisyyttä kaiken individualismin ja kohtaamattomuuden keskelle, joka vallitsee ympärillämme. Tästä lähtee myös ihmisen kasvu väkivaltaisesta käytöksestä toipumiseen. Erityisesti Maria Akatemiassa on kehitetty kohtaamisen välineitä ja muotoja naisen syvien olemuspuolien vahvistamiseksi. (Perheentupa 2010, 18–20.)

Maria Akatemia ry:llä on päätoimipiste Helsingissä, mutta muutaman vuoden heillä on ollut toimipiste myös Tampereella ja Oulussa. Vuodesta 2003 aloitettiin Maria Akatemiassa Demeter-työ projektina, jolla on autettu naisia, jotka pelkäävät käyttävänsä tai käyttävät väkivaltaa ihmissuhteissaan. Sitten Demeter-työ on vakiintunut yhdeksi Maria Akatemian työmuodoista. (Maria Akatemia i.a.; Perheentupa 2010, 14–15.)

4.2 Maria Akatemia ry:n Demeter-työ

Maria Akatemian kehittämä Demeter-työmuoto on kehitetty väkivallan ehkäisemiseksi ja väkivaltaisen naisen auttamiseksi. Demeter-työn pohjalla on ajatus siitä, että väkivalta kumpuaa naisen sisällä olevasta menneisyyden haavasta. Tämä haava on syntynyt vaille jäämisen kokemuksesta pienenä vauvana ja se on tunnetasolla niin voimakas, että se

huojuttaa lapsen olemassaolon perustuksia. Tätä haavaa on alettu kutsua Demeter-haavaksi. Demeter-työn pohjimmainen kysymys, johon etsitään vastausta, kuuluu näin:

Mitä naisen varhaisessa elämänvaiheessa on tapahtunut, että hän on joutunut laatimaan sisäisen käsikirjoituksen, joka johtaa henkisen ja/tai fyysisen väkivallan käyttämiseen? (Perheentupa 2010, 53–54).

Demeter-työn pohjaksi on myös luotu mallitarinat, joita ovat emotionaalinen sterilisaatio, tunnekapseli, sisäinen polttorovio, lasisargofagi ja kärsimysruumis. Nainen on lapsena joutunut kasvattamaan itselleen jonkun tai jotkut näistä käsikirjoituksista selvitäkseen vaille jäämisen aiheuttamasta kauhusta. Kaikissa mallitarinoissa tulee esiin väkivallan taustalla piilevä häpeä. Emotionaalisella sterilisaatiolla tarkoitetaan sitä, kun nainen on lapsena jäänyt vaille kohtaavaa katsetta, hän on joutunut steriloimaan omat tunteensa kestääkseen tilanteen. Hänestä on tullut ylikiltti, eikä hän ole eriytynyt riittävästi äidistään, vaan äidin tunteet ovat siirtyneet häneen. Tunnekapseli tarkoittaa sitä, että nainen on lapsena joutunut muodostamaan kapselin ympärilleen ja unohtamaan omat tarpeensa ja jäädyttämään tunteensa. Hän joutuu kokemaan häpeää omasta olemassaolostaan. Sisäinen polttorovio taas saa voimansa syyllisyyden ja häpeän voimasta. Eli nainen on lapsena alkanut ylläpitää uhrin identiteettiä ja uhrius suojelee edelleen aikuisena tiedostamasta itseä. (Perheentupa 2010, 53–71.)

Lasisarkofagin nainen kehittää lapsena ympärilleen; hän syväjäädyttää kauhunsa kestääkseen hengissä. Tällainen lasikupu tarvitsee tyhjennystä säännöllisin väliajoin ja tuolloin naisen läheiset joutuvat tuhovoiman kohteeksi. Nainen siirtää häpeämättömästi oman häpeänsä läheisiinsä. Usein lasisarkofagin ympärilleen kehittänyt nainen on tullut lapsena erityisen pahoin nöyryytetyksi ja haavoitetuksi. Vaihtoehtoisesti haavoittunut pieni tyttö on saattanut kehittää erityisen kärsimysruumiin, jos hänen on tarvinnut ulkoistaa sisäinen kipunsa ruumiiseensa. Kokemalla fyysistä kipua tai sairautta, nainen saa häivytettyä liian tuskallisen muiston mielestään. Lapsi saattaa kehittää sairauden suojakseen joko tunnetasolla poissaolevan äidin vuoksi tai toisaalta rajaksi liian tarvitsevalta äidiltä saamalleen hoivalle. (Perheentupa 2010, 53–71; Poussu-Pyykkönen 2013.) Tällainen torjunta jatkuu vielä aikuisena, mikäli kipu ei tule kohdatuksi. On hyvä huomata, että nämä erilaiset mallitarinat elävät limittäin ja lomittain eikä välttämättä kukaan ole puhtaasti vain tietyn mallin kantaja.

Demeter-työn ensimmäinen työmuoto apua hakevan naisen kohdalla on avoin linja -puhelinpäivystys, johon naiset soittavat ja purkavat kipuaan, kun he ovat heränneet huomaamaan itsessään väkivaltaisen käytöksen tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa, mikäli eivät saa apua. Soittoja tulee ympäri Suomea ja naiset ovat valmiita matkustamaan pitkiäkin matkoja saadakseen apua ongelmaansa. Puhelimessa auttaja kuuntelee ja ottaa hädän vastaan ja yhdessä sovitaan rajojen laittamisesta väkivaltaiselle käytökselle. Puhelimessa kartoitetaan naisen tukiverkostoja ja jo olemassa olevia jaksamista tukevia asioita siihen saakka, kunnes nainen tulee henkilökohtaiseen kartoituskeskusteluun Maria Akatemiaan.

Yksilötapaamisia järjestetään kolmesta viiteen. Niiden yhteydessä käydään läpi väkivaltatapahtuma tai sen uhka ja sovitaan väkivallattomuuden välttämättömyydestä. Samalla kartoitetaan olisiko muusta ammattiavusta hyötyä naisen tilanteessa, jotta saadaan estettyä mahdolliset uudet väkivaltatilanteet. Yhdessä naisen kanssa myös pohditaan mahdollisen lastensuojeluilmoituksen tekemistä ja sen merkitystä naista auttavana ja tukevana toimenpiteenä. (Perheentupa 2010, 74–76.) Kuitenkaan tarkoitus ei ole kävellä naisen yli, vaan saada hänen kanssaan yhdessä aikaan ratkaisu, joka tukee naista riittävästi lopettamaan väkivaltansa. Tulee huomioida, että jo yhteydenotto avunlähteeseen on askel väkivallattomuuteen ja vastuunottoon. Asia hoidetaan lain edellyttämällä tavalla. Samalla käytetään harkintaa sen suhteen, mikä tilanteessa parhaiten auttaa naista ja hänen lastaan. (Hanna Kommeri, henkilökohtainen tiedonanto 12.2.2014.) Yksilövaiheessa saatu kokemus yhteydestä ja elämänvoimansa kasvusta kuulluksi tulemisen kautta helpottaa naisen siirtymistä Demeter-työssä seuraavaan vaiheeseen, mikä on vertaisryhmätoiminta. (Perheentupa 2010, 74–76).

Demeter-yhmä on suljettu ryhmä, joka kokoontuu kerran viikossa 15 viikon ajan tiettyjen teemojen ympärille. Ryhmää ohjaa ammattitaitoinen ohjaaja. Hänen tehtävänä on luoda turvallinen ilmapiiri, jossa naiset saavat jakaa omat tarinansa ja tutustua omaan sisäiseen käsikirjoitukseensa. Ryhmä tarjoaa naisille tilan, jossa voi tulla nähdyksi, vahvistetuksi ja kosketetuksi. Eläytymällä toistensa tarinoihin ja ryhmän ohjaajan vielä yhdistäessä jaetut tarinat, nainen saa vapautettua omat kasvuvoimansa käyttöön. (Perheentupa 2010; 15, 80–81.) Ryhmä tarjoaa ikään kuin kollektiivisen naiseuden kehdon. Ryhmäprosessi ja toiset naiset ryhmässä sekä naisohjaaja tarjoavat mahdollisuuden yh-

teyteen ja tekevät mahdolliseksi tietoisuuden syventymisen ja sisäisen kasvun, mikä estää tuhoavan käytöksen jatkamista. (Perheentupa 2010, 84–85.)

4.3 Toipuminen ja anteeksianto

Anteeksianto itselle ja toisille on keskeinen asia ihmisen psyykkisessä toipumisessa ja eheytymisessä. Näin on myös väkivaltaisuutensa kanssa kamppailevan naisen tilanteessa. Koska jokaisella ihmisellä on sekä pimeä että hyvä puolensa, tarvitaan anteeksiantoa. Syyllisyyden, häpeän ja vihan tunnistaminen ja käsitteleminen auttavat anteeksiantoprosessin etenemisessä. Naisille sanotaan olevan erityisen haastavaa kyetä antamaan anteeksi itselleen. Anteeksiantaminen ei missään tapauksessa tapahdu käden käänteessä, vaan se on hidas prosessi. Anteeksiantamisen syvin olemus lienee siinä, että vapauttaa itsensä katkeruuden, vihan ja minkä tahansa ahdistavan tunteen koukusta. Tärkeää on antaa anteeksi itselleen ja menneisyydelleen, jotta voi vapautua. Tämä vaatii työskentelyä näiden edellä mainittujen tunteiden kanssa. Ihminen joutuu työstämään läpi psyykkistä kipua, jotta voi edetä anteeksiantoon. (Hämäläinen 2008, 101,124.)

Terapeutti Hellsten (1999, 178) listaa työssään näkemänsä perusteella psykologisen toipumisen kolme vaihetta, joita ovat tunnistaminen, läpi eläminen ja ymmärtäminen. Hellsten puhuu nimenomaan läheisriippuvuudesta kärsivän ihmisen toipumisesta, mutta voidaan nähdä, että samaisia vaiheita ihminen käy läpi myös työstäessään väkivaltaisuuttaan. Tunnistamisvaiheessa ihminen tulee tietoiseksi, mitä lapsuudessa on tapahtunut. Väkivaltaisen naisen kohdalla tunnistamisvaihe alkaa silloin, kun hän itse rikkoo vaikenemisen muurin ja alkaa kertoa itsestään yksilöterapiassa tai ryhmässä.

Toipuminen etenee tunnistamisvaiheesta läpielämisen vaiheeseen, joka jokaisella yksilöllä on omanlainen. Vaikka Hellsten (1999, 186) kirjoittaa, että koko lapsuus tulisi käydä läpi, kaikilla prosessi ei välttämättä ole niin syväluotaava. Usein tähän vaiheeseen kuuluu pääseminen irti uhrin asenteesta ja vastuunotto omasta elämästä. Tätä vaihetta olisi hyvä käydä läpi riittävän kauan, jotta ei siirry liian nopeasti kolmanteen eli ymmärtämisenvaiheeseen, jolloin tunteet saattavat jäädä käsittelemättä kokonaan. Nämä kolme vaihetta läpikäydessään ihminen lähtee läpi elämän kestäväälle toipumismatkalle ja opet-

telee tutustumaan itseensä. (Hellsten 1999, 201.) Suuri käännekohta Hellstenin (1999, 256) mukaan näkyy siinä, että ihminen alkaa itse uskoa mahdollisuuteensa toipua ja saa yhteyden minuuteensa, sisäiseen lapseen. Ihminen tuntee sisimmässään, että hänessä on alkanut tapahtua muutosta ja uskoo muutoksen myös jatkuvan. Kinnusen (2013, 250) mukaan toipuminen on sitä, että saadaan menneisyyden pahat asiat ja ikävät asiat ulos itsestä, niin tulee tilaa hyvälle asioille. Kun ihminen saa puretuksi itseään, alitajuiset tunteet eivät enää karkaa käsistä, vaan ihminen kykenee reagoimaan vastoinkäymisiin ja koetteleviin tilanteisiin tasapainoisesti. Kun totuus löytyy, ei ihminen ole enää menneisyytensä vietävissä, vaan hän itse ohjaa elämäänsä. (Kinnunen 2013, 250.)

4.4 Kristillinen näkemys toipumiseen

Psyykkisessä toipumisessa näyttäisi väistämättä tulevan vaihe, jolloin ihmistä alkavat kiinnostaa hengelliset asiat. Ihmisen koko olemus etsii yhteyttä johonkin itseään suurempaan (Hellsten 1999, 362). Tässä tutkimuksessa keskitytään nimenomaan kristilliseen uskoon ja sen mahdolliseen vaikutukseen toipumisessa. Jumalaan uskoessaan ihminen jättäytyy Taivaan isän käteen ja luovuttaa oman elämänsä pois omista käsistään, mikä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei hän toimisi vastuullisen aikuisen tavoin elämässään. Nyt alinomainen kontrollointi väistyy ja tilalle tulee lepo Jumalassa. Usko voi syntyä kokemuksesta, että on kannettavana jonkin selittämättömän voiman sylissä. Usko on totena pitämistä, mutta syvimmiltään se perustuu luottamiseen. (Hellsten 1999; 359, 363.)

Kristillisessä ihmiskäsityksessä ihminen ei kykene anteeksiantoon ja toipumiseen ilman Jumalan rakkauden ja armon vaikuttavaa voimaa. Prosessiin kuuluu edelleen asioiden läpikäyminen ja työstäminen, jotta tuhoavista tunnelukoista voi vapautua. Pelkkä uskoontulo ei riitä, jos käytös on jatkuvaa reagointia henkiseen kipuun. Myös Jumala haluaa, että ihminen hakee kokonaisvaltaista apua haavoittuvuuteensa. Toki Jumalan armon varaan jättäytyminen rohkaisee ihmistä tuntemaan syvimmät kipunsa. Jumalan avulla toipumisprosessi jollain tavalla kevenee. (Sinkkonen & Tähtinen 2006, 26, 37–38.) Kaikkien silminnähtävien inhimillisten muutosten lisäksi, Jumala voi tehdä ihmeitä ja enemmän kuin käsityskykymme ymmärtää. Jumalan parantava voima ei ole sidottu ai-

kaan, vaan hänen parantava rakkautensa ulottuu myös menneisyyden syvimpiin haavoihin. (Valtavaara 2006, 191.)

Käsiteltäessä häpeäidentiteetistä kärsivän ihmisen toipumisesta, on kristinuskon mukaan Jumalan armo tärkein toipumistekijä. Häpeän kanssa painiva ihminen ei saa apua anteeksiantamuksesta, joka kristinuskossa on lääke syntisyydestä ja syyllisyydestä vapautumiseen. Häpeä-persoonaa tarvitsee Jumalan rakastavaa katsetta ja syliä – armoa. Tämän hän voi kokea toisen ihmisen kautta Pyhän Hengen välityksellä. Jumala on luvannut parantaa hylätyn ja hyljeksityn ihmisen haavat. (Kinnunen 2013, 235.) Tästä yhtenä esimerkkinä on ote Raamatun Jesajan kirjasta:

Silloin sinun valosi puhkeaa näkyviin kuin aamunkoi ja hetkessä sinun haavasi kasvavat umpeen. Vanhurskaus itse kulkee sinun edelläsi ja Herran kirkkaus seuraa suojanasi (Jes. 58: 8).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuskysymys, tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus

Tutkimuskysymyksinä tässä tutkimuksessa olivat seuraavat:

1. Mikä saa äidin kurittamaan lastaan?
2. Miten apua on saatavilla?
3. Kuinka väkivaltaisesta käytöksestä toipuminen on mahdollista?

Tutkimukseni perimmäinen tarkoitus oli tuoda esille naisten lapsiinsa kohdistaman kuritusväkivallan esiintymistä, syitä ja taustoja sekä äitien toipumista väkivaltaisesta käytöksestään. Millainen tie naisen on pitänyt taivaltaa, jotta on voinut antaa itselleen anteeksi? Onko siihen mahdollisesti liittynyt myös hengellisiä asioita? Asian tuominen näkyvämmäksi oli myös yksi tutkimuksen tarkoitus. Vaikka tutkimukseni kohderyhmä ovat nimenomaan naiset väkivallan tekijöinä, ei tarkoitukseni ollut vähätellä naisiin kohdistuvan väkivallan esiintyvyyttä tai tuhoisuutta.

Kaksoistutkintoon tähtäävä koulutukseni on antanut näköaloja myös diakoniatyöhön. Koska diakoniatyön vastaanotolla kohdataan ihmisiä hyvin moninaisissa elämäntilanteissa, olisi hyvin tarpeellista sisällyttää myös diakoniatyöntekijöiden ammattitaitoon tietoisuus naisen väkivaltaisuudesta. Mäki-Fränti & Poussu-Pyykkönen (2013, 44) toivat aiheen Diakonia-lehden lukijoiden tietoisuuteen kehittämällä kuvitteellisen tarinan äidistä, jonka kuvaillessa perhetilannettaan, diakoniatyöntekijässä herää epäily väkivallasta. Esimerkki on hyvin realistinen ja kertoo siitä moninaisesta ammattitaidosta, jota diakoniatyöntekijältä vaaditaan yllättävissä kohtaamistilanteissa. Tällaisessa tilanteessa tarvittaisiin rohkeutta ja kykyä puuttua asiaan ja ohjata nainen saamaan lisäapua ongelmaansa.

Suomessa on pitkä kuritusväkivallan historia, mikä vielä vaikuttaa ihmisten asenteissa. Vaikka vanhempien oikeus kurittaa lastaan poistettiin rikoslaista vuonna 1979 ja 1983 se kiellettiin kokonaan lailla, edelleen kuritusta tapahtuu. (Laki lapsen huollosta ja tapamisesta 1983; Mäkinen 2010.). Edelleen ihmisille joutuu opettamaan, kuinka lasta

kohdellaan oikein ja mikä on väkivaltaa, kertoo Demeter-työn koordinaattori ja naistietoisuusryhmän ohjaaja Maria Akatemiasta (Marjo-Riitta Karhunen, henkilökohtainen tiedonanto 3.12.2012). Monet seikat siis puoltavat tämän tutkimuksen tarkoitusta. Tietoa ja asennemuutosta on edelleen syytä viedä eteenpäin. Toivon näkökulmaa on hyvä pitää yllä myös tätä aihetta käsiteltäessä.

5.2 Tutkimusmenetelmä ja kohderyhmä

Valitsin tutkimusotteeksi laadullisen menetelmän. Hakala (2010, 19) kuvaa sitä, miten kvalitatiivisen tutkimusmetodin valitseva tutkija pääsee lähemmäs tutkittaviaan, ikään kuin sisäpiirin tarkkailijaksi. Tämä on yksi asia, miksi olen valinnut laadullisen menetelmän alkaessani tutkia naisten väkivaltaisuutta. Toisaalta objektiivisuus ja tutkijan rooli on tärkeä muistaa. Hakala (2010, 19) varoittaa liikaa sydän verellä tehdyistä laadullisista tutkimuksista, joista tulee julistuksia, jos tulokset on määritelty jo ennen tutkimusta. Laadullisen tutkimuksen etu on siinä, että tehtävänasettelua ei tarvitse eikä voi lyödä lukkoon kovin varhain. Kuitenkaan se ei tarkoita sitä, että tutkimuskysymystä ei määriteltäisi selkeästi. Laadullinen menetelmä antaa siihen hieman enemmän vapautta ja luovaa tilaa. (Hakala 2010, 22–23.)

Kuten Kiviniemi (2010, 70) toteaa, laadullinen tutkimus on prosessi ja kaikki ratkaisut eivät aukea samalla kertaa. Tämä mahdollistaa tutkijan pääsemisen tutkittavien lähelle tavoittamaan heidän oma näkemyksensä asiasta. Tutkija ei tässäkään menetelmässä ole tyhjä taulu, vaan prosessin aikana käsitteellistyvät näkemykset ja jo olemassa oleva teoriatiieto suuntaavat tutkimusta tiettyyn suuntaan. (Kiviniemi 2010, 74–75.) Tällainen menetelmä oli oiva tapa tutkia asiaa, mikä vaatii syvällistä pohdintaa ja sisäistämistä.

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin naisia, jotka ovat hakeneet apua väkivaltaiseen käytökseensä Maria Akatemia ry:n Demeter-työstä. Haastateltavien kerääminen tapahtui Maria Akatemian työntekijän kautta. Hän lähetti haastattelupyynnöni usealle kymmenelle Demeter-ryhmän käyneelle naiselle (LIITE 1). Haastattelupyynnö lähetettiin myös erään toisen perheitä auttavan tahon asiakkaiden nähtäväksi hieman muokattuna, mutta heistä kukaan ei ilmoittautunut haastateltavaksi.

Haastattelupyynnössä oli selkeästi mainittu tavoite löytää naisia, joiden väkivaltainen käytös on kohdistunut omaan lapseen (LIITE 1). Tavoitteena oli haastatella neljästä viiteen naista, mutta haastateltaviksi saatiin vain kaksi naista. Molemmilla haastatteleillani naisilla oli alle kouluikäiset lapset, toisella yksi ja toisella kaksi lasta. Toinen haastateltavistani oli käyttäytynyt väkivaltaisesti myös puolisoaan kohtaan, mutta hakenut apua vasta siinä vaiheessa, kun hän on pelännyt vahingoittavansa lastaan. Toisen haastateltavani väkivaltainen käytös ilmeni vain hänen lastaan kohtaan. Molemmat naiset kuuluvat niihin tavallisiin naisiin, joiden väkivaltaisuudesta ei ystävät tai työtoverit ainakaan ennen avunhakemista ole tiedneet.

5.3 Näin tutkimusaineisto kerättiin

Aineiston keruussa käytettiin puolistrukturoitua haastattelua. Teemahaastattelu valittiin menetelmäksi, koska se soveltuu hyvin silloin, kun tutkitaan intiimejä asioita ja halutaan kuvaavia esimerkkejä. (Metsämuuronen 2006, 113.) Tietyt kysymykset mahdollistavat tutkijan pysymisen asiassa ja estävät keskustelun ajautumisen aiheen viereen (LIITE 2). Tarkoituksena oli hankkia tietoa nimenomaan tutkimusta varten. Teemahaastattelun etuna oli se, että keskustelun lomassa pystyi tekemään tarkentavia kysymyksiä ja havainnoimaan vastausten sisällön lisäksi sitä, kuinka käsiteltävästä asiasta puhutaan.

Haastattelun etenemistä helpotti huomattavasti se, että molemmat haastateltavani olivat hyvin motivoituneita haastatteluun. Heti alussa päästiin aiheen arkaluontoisuudesta huolimatta suoraan asiaan. Molemmissa haastatteluissa kysyttiin samat kysymykset, mutta ne etenivät tutkijan parhaaksi katsomassa järjestyksessä, mikä on puolistrukturoidulle haastattelulle tyypillistä (Eskola & Suoranta 2003, 84–86; Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Jälkiviisaana ajattelen, että toki useampi haastattelukerta tutkittavaa kohti olisi antanut vielä syvällisempää tietoa. Tosin Siekkinen väittää yhdellä haastattelukerralla päästävän syvähaastattelun omaiseen tilanteeseen (Siekkinen 2010, 45). Haastatteluajan pituuden määrittelin ammattihenkilön kanssa arvioiden tunnin ja vartin mittaiseksi, jotta en liikaa kuormittaisi haastateltavaa.

Haastattelun lopputulos on riippuvainen haastattelijan vilpittömyydestä, mukautumiskyvystä, vuorovaikutustaidoista sekä persoonallisista ominaisuuksista. Tietty käsityömäisyys vaaditaan, jotta saa haastateltavan avautumaan ja puhumaan asioistaan. Tutkijat ovat montaa mieltä siitä, pitäisikö haastattelijan olla neutraali. Haastattelijalla on läsnä omana persoonanaan omine mielipiteineen kuitenkin tuomitsematta haastateltavaa. Vaikka teemahaastattelussa haastateltavan puheen eteneminen on pääperiaate, haastattelijalla tekee välillä kysymyksiä, jotka auttavat pysymään teemassa ja jatkavat vuorovaikutusta luontevasti. Kieli tulee olla selkeää ja ymmärrettävää ilman vaikeita sivistys- tai alan sanoja. (Siekkinen 2010, 52–55.) Haastattelutilanteissa minua helpotti se, että haastateltavat olivat jo hyvin perillä termeistä ja olivat asiaa pitkälle työstäneet eli tästä ei tullut ongelmaa.

Haastattelupaikkana olivat Maria Akatemia ry:n tilat Helsingissä. Eskola ja Vastamäki (2001, 27) kirjoittavat siitä, miten tärkeä haastattelupaikan valinta on haastattelun onnistumisen kannalta. Haastattelutilanteen tulisi olla rauhallinen ja mahdollisimman virikkeetön, jotta voidaan keskittyä olennaiseen. Paikan ei tulisi olla liian virallinen, jotta haastateltava voi kokea olonsa turvalliseksi. Maria Akatemia paikkana toimi ikään kuin haastateltavien kotikenttänä, koska se oli heille tuttu ja turvalliseksi koettu paikka entuudestaan. (Eskola & Vastamäki, 27–29.)

Haastateltavat tavattiin eri päivinä, jolloin heidän anonymiteettinsa säilyi myös keskenään. Haastatteluihin varattu maksimissaan seitsemänkymmenen minuutin aikaraja osoittautui hyväksi. Ilman aloittelevan tutkijan kömmähdyksiä ei haastatteluista selvitty. Ensimmäinen haastateltavistani oli itse pyytännyt luettavakseen rungon teemoista ja kysymyksistä, jotka tulisin hänelle esittämään. Toisen haastattelun tapahtuessa useamman viikon myöhemmin, jäi kysymysten etukäteen antaminen jälkimmäiselle haastateltavalle tekemättä. Tästä epäloogisuudesta huolimatta, saatiin toinen haastattelu tehtyä hyvin.

Sain haastattelun alussa tutkittavilta luvan nauhoittaa haastattelutilanne, joten se helpotti huomattavasti aineiston mieleen palautusta tapaamisen jälkeen. Litteroin haastattelut yksitellen tietokoneelle muutaman päivän kuluttua haastattelusta. Suoritin litteroinnin sanasta sanaan, jotta ei tarvitsisi palata välttämättä nauhoihin enää tämän jälkeen hakemaan tarkennuksia. Litterointi auttoi palauttamaan käsitellyt asiat syvemmin mieleen, sillä haastattelun aikana tilanteen uutuus ja hämmennys saattoivat viedä osan omaksumiskyvystäni. (Eskola & Suoranta 2008, 52–57.) Tulostin litteroidun aineiston paperille. Nauhoitettua materiaalia kertyi runsaat kaksi tuntia, joka auki kirjoitettuna oli noin 20 tietokoneliuskaa. Vaikka materiaalia oli kohtalaisen vähän, hämmennys valtasi aloittelevan tutkijan mielen siitä, kuinka alkaa analysoida materiaalia. Kuten Eskola (2007, 160) toteaa, ei ole olemassa juhannustaikaa, jossa aineisto laitetaan tyynyn alle ja yön aikana sen salat paljastuvat. (Eskola 2007, 159–160.) Ilman kovaa työtä ei tästäkään aineistosta selvitty.

5.4 Tutkimusaineiston analyysi

Käytettäessä haastattelua tiedonhaun keinona, aineiston analysointi alkaa jo ikään kuin haastattelutilanteessa. Jo kuunteluvaiheessa pitää haastattelijan pitää mielessään tutkimusongelma ja keskittyä myös piileviin merkityksiin, joita puheessa soljuu. (Siekinen 2010, 57–59.) Analysointi alkoi lopulta siitä, kun haastattelujen litteroinnin jälkeen luin aineiston useaan kertaan läpi pohtien samalla tutkimuskysymyksiä. Päätin käyttää teoriaohjaavaa sisällönanalyysia aineiston analysoinnissa. Teoriaohjaavassa analyysissa käsitteet ovat jo ikään kuin olemassa eli ne tuodaan valmiina kirjallisuudesta ja aikaisemmista tutkimuksista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 107–109.) Luin haastattelut erikseen etsien vastauksista haastatteluteemoihin liittyviä kohtia ja alleviivasin ne erivärisillä korostuskynillä. Tällaista perinteistä värikynäkoodaamista myös Eskola (2007, 171) pitää edelleen relevanttina tietokoneavusteiseen tyyliin nähden. Tämän jälkeen tein muistiinpanoja paperiliuskojen sivuille asioista, jotka kiinnostivat erityisesti. Ennen aineiston tiivistämistä merkitsin liuskoihin myös muistiinpanoja eri teorialähteistä ja mieleen heränneistä ideoista. (Eskola 2007, 171–173.)

Seuraavaksi aloin teemoitella aineistoa ja poimin aineistosta sopivia sitaatteja tulkittaviksi. Valitsin tutkimuksen kannalta parhaimmat tai antoisimmat kohdat koko aineistosta eli molemmista haastatteluista. Parhaimmasta kohdasta etenin seuraavaksi antoisimpaan kohtaan ja ikään kuin paisutin saatavaa tulosta seuraavilla kohdilla. Sen jälkeen kirjoitin omien pohdintojen tuloksia eli analyysiani auki parhaiden palojen osalta ja etenin siitä antoisuusjärjestyksessä kohta kerrallaan. (Eskola 2007, 173–174.) Muodostin analyysin helpottamiseksi taulukot pääteemojen osalta (LIITE 3). Luovuin muutamista mielenkiintoisista esiin tulleista teemoista, jotta niitä ei tulisi liikaa ja toisaalta myös suojellakseni haastateltavien intimiteettiä.

Tässä vaiheessa toin alustavaan tekstiini mukaan teoriakytkeviä ja edeltäviä tutkimuksia, joihin halusin viitata. (Eskola 2007, 177–179.) Tätä osaa varten olin tehnyt paljon etukäteistyötä tutustumalla laajaan valikoimaan mahdollista lähdemateriaalia eli sain aika helposti koottua haluamani viitteet alkuperäiskirjallisuudesta ja tutkimuksista. Teksti oli tässä vaiheessa aika raakaa ja etenin koko aineiston läpi siihen asti, kunnes tuli aika liittää kirjallisuus siihen mukaan. Aineistoni koko oikeastaan määritteli sen, että tein kohtalaisen valmiiksi koko materiaalin etenemällä teema kerrallaan aineiston läpi kirjallisuuden liittämiseen saakka. Lopuksi jäi analyysiosion tekstin hiominen ja tarkastelu eri näkökulmista, kunnes teksti tuntui riittävän valmiilta.

Pohdin paljon sitä, millaisia sitaatteja nostan aineistosta. Halusin tutkittavista mahdollisimman anonyymien näytteen, jotta ketään ei voida tunnistaa ja otin vapauden hieman muokata tekstiä, jotta puhetapa ei tule esille näytteestä. Yksi hyvin kuvaava sitaatti päättyi myös työni otsikoksi. Myös Eskola (2007, 181) kehottaa aloittelevaa tutkijaa pohtimaan tämänkaltaisia asioita. Valitsin aineistoa parhaiten kuvaavia ja elävöittäviä katkelmia. Tämänkaltaisesta henkilökohtaisesta aiheesta kyseltäessä on merkittävää, että tutkittavan ääni kuuluu joiltain osin ilman tulkintoja, mutta missään tapauksessa tutkittava ei saa joutua tunnistetuksi sitaatin perusteella.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Mikä sai äidin kurittamaan?

Haastattelukysymyksissä (LIITE 2) teemoina olivat äiti-lapsi suhde ja kysymys siitä, mikä sai äidin vahingoittamaan lasta. Kysyttiin myös sitä, miten ja mistä tutkittava oli saanut apua (jos hän oli sitä hakenut ennen Maria Akatemiaan hakeutumistaan). Muita teemoja olivat toipuminen ja anteeksianto; tähän teemaan sisältyi myös kysymys mahdollisista hengellisistä tekijöistä toipumisprosessissa. (LIITE 2.)

Haastatteluissa merkittävänä asioina tutkimuskysymysten kannalta nousivat kuritustilanteen aiheuttamat tunteet ja väkivaltaimpulssin rajuus ja ennakoimattomuus. Lisäksi analyysissä nousi esiin se, miten vaikeaa avunsaanti oli ollut. Myös avun odottaminen tuntui lähes tuskalliselta oman hädän keskellä. Haastatteluissa tuotiin esiin se, miten oma menneisyys suorastaan pursuili osin tiedostamattomasti ja osin tiedostaen naisen käytöksen takaa. Myös häpeä ilmeni monella tapaa haastattelemini naisten kertomuksissa. Nimesin haastateltavat ”Veeraksi” ja ”Liisiksi”.

Sekä Liisi että Veera kertoivat, miten kuritustilanteeseen tai siihen, että pelkää tekevänsä lapselle jotain, ajaudutaan usein kuin varkain. Tilanteen saattoi aiheuttaa ihan pieni arkipäivän tilanne: sotkeminen ruokailun aikana, lapsen kuivaksi oppiminen tai haasteet nukkumaanmenotilanteessa. Reaktio koettiin suhteettomaksi lapsen tekoon nähden; se tuli jostain hyvin syvältä ja kaukaa menneisyydestä. Äiti koki, että jotain vielä tiedostamatonta nousi jostain syvältä eikä tilanteessa kyennyt enää painamaan jarrua. Siinä vaiheessa, kun Liisin kuvailun mukaan auton kierrosmittari kääntyi punaiselle, ei mitään ollut tehtävissä. Tilanne vaan eteni niin nopeasti, ettei sitä pystynyt ennakoimaan mitenkään. Esimerkiksi nukkumaanmenotilanteessa, kun lapsi oli kieltäytynyt rauhoitumasta, Liisi oli tuntenut seuraavaa:

Silloin mulla on noussut sellainen, et voi että mä otan jaloista kiinni ja paiskon seinään, niin ehkä sä sitten olet hiljaa (Liisi).

Haastateltavat kertoivat myös, miten pelottavaa oma käytös itsestä oli. Ei ollut voinut kuvitella, että tekee jotain pahaa lapselleen, vaikka osittain oli aiemmin muistanut omassa lapsuudessa kokemansa huonon kohtelun. Yksi löytö molempien haastateltavien kohdalla oli se, että he pelkäsivät jotain pahempaa tapahtuvan, ettei enää hillitse itseään edes sen vertaa, mitä aiemmin. He kuvailevat tilannetta muun muassa näin:

Toisaalta se oli yllätys, että enpä voi vaan päättää, etten toimi ja tee tällä tavalla (Veera).

Mulla oli välillä niin hirveitä tuntemuksia, uskomattomia ajatuksia, että jos mä oikeasti teen jotain paljon pahempaa (Veera).

Se oli kaikista voimakkain impulssi, että milloin mun käsi oikeasti heilahdaa lapsen suuntaan (Liisi).

Kurittaminen oli Veeran ja Liisin mukaan ollut läimäisyä, tönimistä tai lapsen tarttumista kovakouraisesti. Liisi kuvailee pelkoa siitä, että lyöminen voi tapahtua milloin vain, jos hän ei hae apua. Pelko oli ollut monta kertaa ilmassa, vaikka ensimmäistäkään lyöntiä ei ollut tapahtunut. Väkivaltaimpulssi oli hyvin voimakas ja koettiin, ettei itseä välttämättä pysty hillitsemään tietyn rajan ylittyttyä. Toisaalta tuli esiin pohdintaa siitä, onko fyysinen kurittaminen aina henkistä? Onko parempi, jos lasta kohtelee muuten hyvin ja puhuu hänelle kauniisti, mutta fyysisesti kurittaa?

Molemmat haastateltavat elivät lapsuutensa joko henkisen ja/tai fyysisen väkivallan kohteena tai joutuivat todistamaan sitä eli olivat kokeneet vähintään epäsuoraa väkivaltaa. Nimenomaan oman äidin käytös koettiin merkittäväksi: joko äiti on ollut itse julmuri tai sitten, kuten Liisi kuvailee, ottanut päälleen uhrin maskin eikä ollut osannut suojella lapsiaan esimerkiksi isän väkivallalta ja olla lapsille riittävä äiti. Veera oli tullut pienestä vauvasta lähtien useaan kertaan hylätyksi oman äitinsä taholta sekä kokenut monenlaista väkivaltaa myös isovanhempien taholta. Sekä Veera että Liisi kuvasivat oman äidin herättävän edelleen sanoinkuvaamattoman hirveää tunnekuohua jo pelkästään samassa huoneessa olemalla tai tämän käydessä vierailulla tyttären luona. Veera kertoi:

Kukaan muu ei voi sellaista tunnetta minussa aiheuttaa, kuin mun äiti (Veera).

Yksi erityisen havahduttava tekijä ilmeni Veeran kertomuksessa omasta äidistään. Veeran äiti oli hävennyt itseään niin paljon, että hän oli pitkin lapsuuttaan joutunut kuuntelemaan äidin itsehalveksuntaa. Halveksunta oli lähtenyt isoäidistä, joka taas arvosteli tytärtään eli Veeran äitiä tyttärentyttäreilleen. Nykyään Veera kertoi pystyvänsä kieltämään äitiään, jos tämä alkaa ääneen hävetä ja halveksua itseään. Kuitenkaan lapsena siihen ei ollut mahdollista reagoida. Tällainen käytös oli ollut hyvin tuskallista seurata sivusta ja on varmasti tartuttanut osan häpeää myös naiseen itseensä eli kolmanteen sukupolveen. Isoäidin halveksunta vaikutti Veeran mielestä narsistiselta häpeämättömyydeltä, jolloin hänellä ei ollut mitään yhteyttä omiin tunteisiinsa. Oman äidin häpeä ja viha kohdistui enemmän sisäänpäin.

Veera kuvaili, että hänellä on paljon mustia aukkoja lapsuuden muistoissa, joita pikku hiljaa on tiedostanut. Jos muistot ovat hyvin traumaattisia asioita, kestää aikansa ennen kuin ne uskaltaa tuoda tietoisuuteen. Kurittaessaan lasta äidit laittoivat lapsen kokemaan omaa kokemustaan, jota eivät edes välttämättä muista, koska se on ollut niin traumaattinen. Lapsen kuritus voi olla keino päästä oman aggressionsa juurille ja näin ollen lapsi joutuu sijaiskärsijän rooliin. Äidit toimivat usein tahtomattaan vahingoittaessaan lasta. Veera kuvailee:

Kun mun lapsi on tehnyt jotain väärin, mä pystyn tavallaan päästämään ulos niitä asioita (Veera).

Veera ja Liisi kuvasivat myös, että unenpuute, väsymys ja muu stressi toivat raivon helpommin pintaan. Lisäksi tauko omasta yksilöterapiasta tai Demeter-ryhmästä aiheutti levottomuutta ja lisäsi väkivaltaimpulsseja. Omat lapsuuden kokemukset purskahtelivat nopeammin ja hallitsemattomammin väsyneenä ja huonosti nukkuneena. Myös muuten kuormittava tilanne; esimerkiksi usean perheenjäsenen sairastuminen yhtä aikaa tai oman äidin osallistuminen oman perheen juhlapyyhiin, saattoivat tuoda helpommin pintaan tiedostamattomia asioita.

Haastateltavat kuvailevat tunteita tilanteen jälkeen: uskomattoman valtava ja kaikenkattava syyllisyys, huoli lapsesta, hirveä häpeä ja polttava tunne rinnassa. Liisi oli kohdistanut aggressiivista käytöstä myös puolisoonsa. Hän kuvasi, että verrattuna tilanteisiin, joissa puoliso on ollut uhri, lapsen tarttumisen jälkeen tunteet potensioituivat moninker-

taisiksi. Sekä Liisi että Veera kuvailivat häpeän hyvin voimakkaaksi. Se sai heidät tuntemaan, etteivät he ansaitse lastaan ja että ovat pahoja eivätkä ansaitse mitään hyvää. Veeran lausahdus kuvaa molempien naisten tuntemuksia: ”Tuli tunne, että tekisi mieli kadota maanpinnalta.” Myös huoli lapsesta nousi voimakkaana esiin.

6.2 Oliko apua saatavilla?

Molempien tutkittavien kohdalla ilmeni voimakas pelko siitä, että tekee vielä jotain pahempaa tai peruuttamatonta ja lyönti voi tapahtua milloin vain. Tämä jatkuva varpailaan olo oli saanut hakemaan apua. Tunteet äidin sisällä olivat olleet käsittämättömän hirveitä ja voimakkaita ja niihin oli liittynyt häpeä ja korventava syyllisyys. Haastateltavieni kohdalla avun hakeminen ajoittui melko aikaiseen vaiheeseen eli tilanteen ei annettu mennä kovin pitkälle, vaan ymmärrettiin, että jotain apua pitää saada mahdollisimman pian.

Merkittävä yhtäläisyys molempien tutkittavien kohdalla löytyi siitä, että he olivat hakenneet ensin apua yhteiskunnan perhepalveluista ilman, että tulivat siellä kuulluiksi ongelmansa kanssa. Molemmat oli jätetty asian kanssa yksin ja ongelma oli joko mitätöity tai torjuttu pelonsekaisen leimaamisen tai avuttomuuden kautta. Haastateltavat kokivat sen hyvin ikäväksi ja toisaalta ihmettelivät, miksi lapsia auttavat tahot eivät puutu heti tällaiseen?

Jatkaessaan avun etsintää haastateltavat olivat löytäneet Maria Akatemian internetin kautta. Toinen sai yhteyden avoimeen linjaan nopeasti, mutta toinen joutui odottamaan tuskastuttavan kauan linjan aukeamista pyhien jälkeen. Mikä avuksi, kun lähes ainoaksi osoittautunut auttamispaikka on lomalla tämän äidin huutavassa avuntarpeessa? Veera kuvailee tunnettaan:

Et mä odotin sitä, kuin kuuta nousevaa ja laskin päiviä ja tunteja, et koska mä saan soittaa sinne (Veera).

6.3 Miten toipuminen oli mahdollista?

Toipuminen tapahtui naisten kertoman mukaan vähitellen. Toki takapakkeja koettiin, mutta molemmilla haastateltavilla avunsaannin jälkeen väkivaltaimpulssit vähenivät huomattavasti tai loppuivat kokonaan ja tilanteita opittiin ennakoimaan paremmin. Omien tunteiden käsittely ja menneisyyteen katsominen oli tuonut luottamusta myös siihen, että pärjää äitinä. Tilanteissa on helpottanut esimerkiksi sellainen traumaterapian keino, että äiti on palauttanut itsensä aikuisen rooliin ja tähän hetkeen. Lapseksi taantumisen on ikään kuin voinut pysäyttää palauttamalla itsensä äidin ja aikuisen rooliin. Äidit olivat oivaltaneet, että omalla menneisyydellä ei voi selittää tekemisiään loputtomiin, vaan ovat ottaneet vastuun itsestään.

Suurimman käänteen naiset kokivat siinä, että uskalsivat tiedostaa oman menneisyyden haavansa ja sen, kuinka heitä itseä oli kohdeltu. Vaikka tiedostaminen oli tehnyt kipeää ja lapsuusmuistoissa oli osittain isoja aukkoja, mitkä kertonevat syvästä traumatisoitumisesta, oli helpotus ja ymmärrys itseä kohtaan tullut totuuden näkemisen myötä. Eri-tyisesti oman äidin romahduttaminen jalustalta toi vapauden siitä, että riittää kun kantaa oman elämänsä eikä omaa äitiä tarvitse enää yrittää pelastaa isän väkivallalta tai muultakaan, vaan saa keskittyä hoitamaan oman perheensä ja lapsensa. Liisi kuvasi, kuinka terapian myötä oppi antamaan itselleen luvan hyvään ja irrottautumaan vanhemmistaan, erityisesti äidistään:

Mulla on oikeus pitää huolta itsestäni ja lapsistani eikä mun tarvii pelastaa häntä (äitiä) (Liisi).

Vastuunotto omasta elämästä on tuonut mukanaan myös rohkeuden ilmaista aggressiotaan rakentavasti ja laittaa rajoja, vaikka aiemmin oli ollut liian kiltti. Liisi koki, miten omia vihantunteita saattoi oppia käsittelemään rakentavasti sen jälkeen, kun oli tullut kuulluksi väkivaltaisuutensa kanssa.

Merkittävin osa tutkittavieni toipumisessa oli Demeter-ryhmän läpikäyminen. Tutkittavat toivat esille, miten tärkeää oli ollut kokea toisten naisten tukea, myötätuntoa ja ymmärrystä. Kokemusten jakaminen ja toisten elämäntarinoiden kuuleminen ja oman tarinan kertominen sekä kuulluksi ja nähdyksi tuleminen olivat oleellinen osa toipumista.

Naiset kokivat itsensä hyväksytyiksi ryhmässä sellaisenaan. Tutkittavieni mukaan ryhmässä maskit riisuttiin heti ja luottamus syntyi yllättävän nopeasti. Oli tärkeä saada kokea, että joku muu oli ollut yhtä ”paha” kuin itse. Toisaalta ohjaaja haluttiin nostaa toisen haastateltavan sanoin pyhäksi jumalattareksi, koska hänen kanssaan ei jaettu ”pahana” olemisen kokemusta, vaan hän edusti sillä kohtaa tavoiteltavaa hyvää naiseutta.

Naiset löysivät Demeter-ryhmässä oman kertomuksensa puuttuvia paloja toisten kertomuksista. Toisten kertomukset auttoivat löytämään omia kipuja ja toisaalta hyviä puolia. Liisi kuvaa, kuinka alkuun ryhmässä hän saattoi kiinnittää huomionsa vain muutokseen toisissa ryhmäläisissä, mutta sittemmin alkoi nähdä muutosta myös itsessään. Liisi nostaa ryhmän merkityksen yhdeksi elämänsä mullistavimmista asioista omien lasten saamisen rinnalle. Ryhmä avasi paljon tukahdutettuja asioita Liisissä ja vahvisti häntä. Myös omien tunteiden tunnistaminen ja niiden ilmaisun opettelu veivät toipumista eteenpäin. Ryhmän naisyhteys koettiin myös korjaavana kokemuksena oman rikkinäisen äitisuhteen jälkeen. Ryhmäprosessin lopetus saattoi saada pintaan omia kokemuksia omista huonoista loppumisista elämässä. Saatettiin kokea myös riippuvuuden tunnetta ryhmästä, mutta yhdessä työstämällä ja ohjaajan tuella eroprosessi saatiin päätökseen. Myös yhteydenpito entisiin ryhmäläisiin saattoi tulla kysymykseen terapian jälkeen.

Anteeksianto itselle koettiin vaikeaksi, mutta siihen oli vähitellen päästy ja sen avulla toipumisprosessi oli edennyt. Jotain merkittävää koettiin tapahtuneen, kun nainen ymmärsi hellittää kovuudesta itseään kohtaan ja alkoi olla armollisempi itselleen ja hyväksyivät oman epätäydellisyyden. Lisäksi myös tunne uhriudesta väistyi anteeksiannon myötä ja naiset alkoivat ottaa vastuuta omasta elämästään ja tarpeistaan.

Hengellisten asioiden merkityksestä toipumisessa heräsi mielenkiintoinen näkökulma. Molemmat haastateltavat olivat olleet tai ovat edelleen hengellisten asioiden kanssa tekemisissä. Veera oli tehnyt jo nuorempana päätöksen irtaantua kaikesta uskontoon liittyvästä. Osittain irtisanoutuminen oli johtunut omista rankoista elämäkokemuksista ja toisaalta siitä, että haluaa tukeutua mieluummin konkreettisempiin asioihin. Veeran äiti oli ollut väkivaltainen ja yhtä aikaa hengellinen ja uskonnollinen. Tämä oli vaikuttanut hänen haluunsa irtaantua kaikesta äitiin liittyvästä. Veera kuvailee suhdettaan hengellisiin asioihin seuraavasti:

Mä en ole saanu hengellisyydestä yhtään mitään tukee, et mun on ollut pakko vaan sorttaa nää ajatukset jollain muulla tavoin (Veera).

Liisi taas kertoi yrittäneensä rukoilla ja hakea apua sitä kautta, muttei kokenut sitä kuitenkaan henkilökohtaisesti merkittäväksi. Hän kuvailee itseään tapakristityksi, mutta samalla kuvaa, että haluaisi kokea uskoontulon, jos se vaan tapahtuisi. Molemmat haastateltavista uskoivat hengellisten asioiden olevan monille ihmisille tärkeitä toipumisen välineitä, mutta omalle kohdalle se ei ollut tapahtunut. Liisi kuvailee omaa hengellistä kokemustaan:

Yritin rukoilla. Mä en saanut sitä toimimaan itselläni – valitettavasti (Liisi).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1. Naisen menneisyys purkautuu arjen tilanteissa

Tulokset antavat ymmärtää, että kuritusväkivaltilanteet ovat usein normaaleja arkipäivän tilanteita ja niihin ajaututaan ikään kuin vahingossa. Äitien on hyvin vaikea ennakoita tilanteita ja toisaalta pysäyttää väkivaltaimpulsseja, jos tietty raja on ylitetty. Lapsi aktivoi äidissä oman menneisyyden käsittelemättömiä haavoja ja saa äidin käyttäytymään aggressiivisesti ja vahingoittamaan lastaan. Hentilän ym. (2010, 272) artikkelissa tuli myös esille, että suurimman osan tutkimuksessa kuvatuista kuritusväkivaltaan johdaneista tilanteista oli laukaissut aivan tavallinen, arkipäiväinen tilanne. Erityisesti pienten lasten perheissä sattuu päivittäin tällaisia tilanteita, joita ovat muun muassa lapsen tottelemattomuus tai lapsen kiukuttelu ja uhmaaminen. Nämä ovat ihan normaaleja, lapsen kehitykseen kuuluvia asioita. (Hentilä 2010, 272.) Huolestuttavan asiasta tekee se, että mitään ihmeellistä ei tarvita laukaisemaan väkivaltaimpulsseja.

Selkeästi on nähtävissä muihin tutkimuksiin viitaten se, että kuritusväkivaltaa esiintyy edelleen, vaikka se on laissa kiellettyä. Ainoa tie lopettaa väkivallan kierre on auttaa naista tulemaan tietoiseksi omasta menneisyydestään. Nimenomaan tukahdutettu menneisyys lisää riskiä hallitsemattoman vihan purkamiseen lasta kohtaan. Terapeutti Reenkola (2008, 89) väittää, että äiti ei pysty antamaan lapselleen sen enempää, kuin itse on saanut lapsena ammentaa äidin rakkaudesta. Jos äitiä on lapsena kohdeltu väkivallan keinoin, myös oma lapsi joutuu usein sitä kokemaan. Koska äitiys vaatii paljon, ei kuitenkaan ole ihme, että siihen heijastuu omat lapsuuden haavat. Rinkisen (2012, 87) tutkimus osoittaa myös sen, että väkivalta on ylisukupolvinen ilmiö. Tietynlaisissa oloissa kasvaneet ihmiset siis jatkavat käytöstään, kunnes ymmärtävät hakea apua ja pystyvät käsittelemään traumaansa. Sukupolvien ketju oli nähtävissä myös omien haastateltavieni elämässä. Sen tiedostaminen, että oma menneisyys ja jopa kollektiivinen historia ovat oman väkivallan taustalla, saattavat helpottaa toipumisen alkuvaiheessa äidin tunnekuormaa, vaikkei se vapautakaan häntä vastuusta lopettaa väkivaltainen käytöksensä (Perheentupa 2010, 78).

Lapsen pelko saattaa aktivoida äidin oman syvältä kumpuavan pelon ja saada käyttäytymään aggressiivisesti lasta kohtaan. Lapsi herättää sen tunteen, jota itse yrittää pitää poissa mielestä. Voitaneen päätellä, että äiti saattaa rankaista lasta niistä ominaisuuksista tai tunteista, joita hän ei itsessään hyväksy. Koska toinen haastateltavani kuvasi omaa lapsuuttaan hyvin väkivaltaiseksi, pelko voinee osittain liittyä siihen, että pelkää tekevänsä lapselleen samoja asioita. Voisiko siinä olla kyseessä myös oman häpeän tartuttamisesta lapseen?

Myös tilanteiden vaikea ennakoitavuus ja se, että tilanne ei ollut pysäytettävissä tietyn rajan ylityttyä, oli nähtävissä oman tutkimuksen äideillä. Sitä vahvistavat myös aiemmat tutkimukset. Reenkola (2008, 91) kirjoittaa omista tapauksistaan, joissa äidit kertoivat saavansa ikään kuin kohtauksia, joiden aikana joutuivat silmittömän raivon valtaan. He toimivat kuin hämärätilassa, josta havahtuvat vasta lapsen reagoidessa itkulla kuritukseen. Nainen ei toimisi näin, jos olisi järkitilassa. Nainen saattaa kurittamisella, häpäisyllä yrittää kitkeä lapsesta pois aggressiota, koska se pelottaa naista, jos hän on sen itseltään kieltänyt. (Reenkola 2008, 73, 89–91.) Nykyrin (1998, 142) sanoin raivo riistäytyy järkevien käsien ulottumattomiin. Nainen saattaa vannoa, ettei ikinä kohtele omaa lastani, niin kuin minua on kohdeltu, mutta kun omat voimavarat ovat lopussa, ei ole mikään ihme, että hän turvautuu kuritusväkivaltaan, kuvailee psykiatrin sairaanhoitaja Brusin (Silminnäkijä – Äiti älä lyö). Äidin väsymys on lisäävä tekijä väkivaltaiseen käytökseen, vaikka ei sitä kokonaan selitä. Kuten Rinkisen (2012, 75) tutkimukseen osallistuneet naiset myös omat haastateltavani kokivat, että väsymys lyhensi aikaa tunteen ja toiminnan välillä.

Onko liian yksinkertaista olettaa, että väkivaltaisuus aina siirtyy? On hyvä muistaa sen merkitys, miten nainen on itse kokenut kurittamisen omassa lapsuudessa tai myöhemmin aikuisena sitä mieleen palauttaessa. Onko se ollut hänen mielestään oikeutettua ja kasvatukseen kuuluvaa vai nimenomaan väkivaltaa? On paljon kiinni siitä, miten asiaan suhtaudutaan. Siksi myös valistusta voitaisiin edelleen jatkaa, jotta vanhemmat eivät ainakaan tietämättömyyttään jatkaisi sukupolvien ajan jatkuneita väkivallan mallejaan. Vaikka kaikki väkivaltaa kokeneet eivät siirtäisikään kokemustaan jälkipolville, ei voida kuitenkaan väheksyä omien juurien tiedostamisen tärkeyttä. On aina helpompi muuttaa tiedostamaansa kuin tiedostamatonta. Siltala (2007, 27) toteaa, että mikäli ihmisellä on

liian paljon kuormittavia asioita vuorovaikutussuhteessa omaan äitiinsä, ne tulevat väistämättä esiin oman lapsen kanssa ja vapautuminen niistä vaatii aina jonkinlaista terapeutista käsittelyä vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa.

Erityisen merkittäväksi tutkittavieni kertomuksissa, kirjallisuudessa ja aiemmissa tutkimuksissa nousi naisen äitisuhteen tärkeys ja merkitys naisen minäkuvan kasvuille. Eriyisesti oman äidin häpeä ei voine olla vaikuttamatta jälkipolviin. Häpeä ikään kuin keräytyy, ellei sitä katkaista. Ellosen (2012, 85) tutkimus osoitti tilastollisesti merkittävän yhteyden nimenomaan kuritusväkivaltaa käyttävien äitien kohdalla siinä, että lapsuuden kokemus kuritusväkivallasta lisäsi sen käyttöä omia lapsia kohtaan. Tärkeää on huomioida, että osa tämän hetken pienten lasten äideistä on ollut lapsi aikana, jolloin kuritus sallittiin laissa. Asia on suhteellisen tuore, sillä aika tarkasti kolmekymmentä vuotta sitten lasten ruumiillinen kuritus vielä sallittiin - joten töitä riittää. Muutokset tällaisissa asioissa eivät useinkaan tapahdu muutamassa vuodessa, vaan tarvitaan vuosikymmeniä.

7.2 Väkivaltainen naisen kohtaamiseen tulee panostaa

Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että nainen tarvitsee apua väkivaltaisesta käytöksestä irtautumiseen. Myös asenteisiin kuritusväkivaltaa kohtaan kaivataan muutosta. Tärkeää on myös saada terminologia yhtenäiseksi, että kuritusväkivalta mielletään yhtenäisesti ei-toivotuksi asiaksi, jonka ennaltaehkäisyyn halutaan panostaa. Edelleen tukistamista tai muuta lievempää pidetään ikään kuin sallittuna, koska sitä ei haluta mieltää kuritusväkivallan alle. Lattu (2008, 186–187) kuvailee sitä, miten hänen tutkimansa äidit tekivät eron väkivallan ja kurittamisen välillä eli kurittaminen tukkapölyn tai luanapin avulla oli sallittua, mutta rankempi väkivalta taas ei. Yleiset asenteet voidaan nähdä yhdeksi syyksi kuritusväkivallan hyväksyntään ja siksi niihin olisi hyvä vaikuttaa. Myös jokaisen aikuisen vastuu tulisi nähdä vaikenemisen kulttuurin puhkaisijana. Liian helposti vaietaan, jos ympärillä nähdään väkivaltaisia tai kovakouraisia kasvatusmetodeja. Ammatillaiset eivät voi eettisesti toimiessaan tätä velvollisuuttaan välttää.

Huomattavaa on se, että apua hakiessaan nainen on motivoitunut muuttamaan käytöstään. Naisen hätä tulee kuulla ja edelleen tarvitaan paljon työtä, jotta äitiä ei jätetä yksin ongelmansa kanssa eikä hänen hätäänsä väheksytä omaan pelkoon tai avuttomuuteen vedoten, kuten tutkittavani olivat kokeneet. Maria Akatemia ei ollut ensimmäinen paikka, jossa he avautuivat asiasta. Yhteiskunnan perhepalveluista he tulivat torjutuiksi kertoessaan, että ovat läimäisseet lastaan tai että pelkäävät tekevänsä niin. Brusin (Silminäkijä – Äiti älä lyö) kiteyttää kokemuksensa väkivaltatyöstä siihen, että asiasta ei yksinkertaisesti ole lupa puhua ja siksi siitä vaietaan. Televisiodokumentissa (Silminäkijä – Äiti älä lyö) nimimerkillä esiintynyt ”Mervi” kuvasi sitä, kuinka toivotonta oli ollut saada apua kuritusväkivallan lopettamiseen. Meni vuosia ennen kuin kukaan todella puuttui asiaan. Hän oli pahoinpidellyt lasta jo lapsen ollessa pieni. Vasta lapsen mennessä kouluun, koulupsykologi oli ottanut hänen lapsensa asiat hoitaakseen, mutta äiti jäi edelleen ilman apua. Vasta kun ”Mervi” löysi tiensä Maria Akatemiaan, alkoi asia purkaantua.

Tärkeää väkivaltaista äitiä kohdatessa on ottaa hänet vastaan sellaisenaan. Naista auttaa myös se, että väkivallalle laitetaan piste yhdessä, kuten Maria Akatemian työskentelytapoihin kuuluu. Hälyttävältä tuntui Hilliahon (2010, 62) tutkimuksessa esille tullut asia, että toiset naiset eivät pystyneet edes anonymisti kirjoittamaan keskustelupalstalle käyttämästään väkivallasta suoraan, vaan käyttivät kiertoilmaisuja, jotta teot eivät tulisi esille. Hilliahon (2010, 62, 67) tutkimuksesta käy ilmi myös se, että äidit eivät uskalla hakea apua tai eivät tiedä mistä sitä saisivat, kun neuvola ei tule kysymykseen äitien mielestä. Häpeä teosta on niin suuri. (Hilliaho 2010, 62, 67.)

Äitien yritykset puhua tekemästään kuritusväkivallasta ohitettiin haastateltavieni kohdalla. Johtuiko se tiedostamattomista asenteista, tiedon puutteesta vai pidetäänkö työntekijöiden taholta kuritusta oikeutettuna ja hyväksyttynä? ”Kaikki äidit väsyvät joskus, älä välitä” -klisee mitätöi äidin hädän. Äitien kertomukset väkivallasta aiheuttanevat työntekijöissäkin vihaa, kieltämistä ja torjuntaa, jos näitä asioita ei ole itsessä kohdattu. Oli haastattelijalle tyrmistyttävää kuulla, että taho, jonka tulisi ajaa lasten oikeuksia jättää huomioimatta naisten avunpyynnöt. Äidin saama apu olisi eduksi lapsellekin. Hilliahon (2010, 82) tutkimukseen osallistuneiden naisten saama ainoa apu oli ollut vasta-

uksen saaminen keskustelupalstalla. Keskusteluun osallistuminen ja se että sai jakaa tunteensa vertaisten kanssa, vähensi väkivaltaista käytöstä.

Tutkimustulokset siis vahvistavat aiemmissä tutkimuksissa ja käytetyissä julkaisuissa esiin tullutta ongelmaa, että apua ei löydy aina, kun sitä tarvitaan. Koulutus ja tiedon-saanti tulisi ulottaa kaikkiin perhepalveluiden työntekijöihin. On myös paljon äitejä, jotka eivät hae apua ongelmaansa, kuten Hilliahon (2010) tutkimuksesta kävi ilmi. Tietoisuus heidän olemassaolostaan vahvistaa näkemystä siitä, että ammattitaitoa ja asen-nemuutosta tarvitaan eri sosiaalialan toimijoiden piirissä. Toisaalta ennaltaehkäiseviä palveluita erityisesti kaivataan. Toki on muistettava, että ketään ei voi väkisin auttaa. Toipumiseen tarvitaan ihmisen oma havahtuminen avuntarpeeseen.

Kuten Vaiettu naiseus -projektin alussa ja kuluessa havaittiin, oli ennakkoluuloja ja tie-tämättömyyttä lukuisissa sosiaalialan työpaikoissa naisen väkivaltaisuutta kohtaan. Tätä työtä on syytä jatkaa, ettei asiaa enää vähäteltäisi tai lakaistaisi maton alle. Jos auttaja ei pysty kohtaamaan autettavaa ikään kuin samalta tasolta, oman pahuutensa jo kohdan-neena, asiakas jää yksin pahuutensa vangiksi eikä väkivallan noidankehä pääse purkau-tumaan (Lindqvist 2006, 177, 184). Perheentupa (2010, 77) kuvailee ammattilaisen nä-kökulmasta, miten äitien kauhu kontrollin menettämisestä voi olla hyvin kuormittavaa ja kipeää. Tällainen tunne syyllisyyden, häpeän ja itsesyytösten rinnalla voi johtaa jopa minäkuvan särkymiseen, ellei tunteita saa purettua. (Perheentupa 2010, 77.)

Avainasemaan kuritusväkivallan tunnistamisessa ja auttamistyössä nousevat neuvola, päiväkotit, kouluterveydenhuolto, koulu ja sosiaalitoimi (Mäkinen 2010). Näille kaikille tahoille soisi riittävästi resursseja puuttua asioihin ja kouluttaa työntekijöitä. Toki kaikki perheiden kanssa työskentelevät sosiaalialan yksiköt tarvitsevat yhtäläillä lisää asiantun-temusta. Tällä tutkimuksella ei voida vetää yleistettävää johtopäätöstä, ettei perhepalve-luissa huomioitaisi naisen väkivaltaisuutta. Kuitenkin jo aiemmin viittaamani tutkimuk-set vahvistavat johtopäätöstä, että väkivallan tunnistamis- ja kohtaamistyöhön tarvinnee edelleen panostaa.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kuritusväkivallan vähentämiseksi luodun ÄLÄ LYÖ LASTA -toimintaohjelman toivotaan tuottavan tulosta sekä asenteissa että vanhemmille

suunnattujen tukimuotojen lisäämisessä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010). Tosin kyseisessä kampanjassa on havaittavissa hieman asenteellisuutta ja yksipuolisuutta. Esimerkiksi yleisenä riskitekijänä kuritusväkivallalle pidetään vanhempien ikää, alhaista koulutustasoa tai huonoa taloudellista toimeentuloa. Vaikka nämä tekijät varmasti lisäävät vanhemmuuden kuormittavuutta, tulee muistaa että ilmiötä esiintyy kaikissa tulo- luokissa. Kaikille vanhemmille tulisi suoda mahdollisuus apuun ja kiihkottomaan auttamiseen. Myös tutkittavani edustivat tavallisia, työssäkäyviä äitejä.

Vaikka nainen haluaa toisaalta peittää häpeäänsä ja syyllisyyttään, hän pohjimmiltaan toivoo tulevansa kohdatuksi sellaisenaan. Se, että naisen terve syyllisyys teostaan kielle- tään eikä sitä kohdata, saattaa vain lisätä häpeää. (Kettunen 2013, 223.) Häpeää kantava tarvitsee toisen ihmisen kohtaavan avun. Kinnunen (2013, 233) kirjoittaa, että ihmisen puhuessa ääneen häpeästään ja saadessa kokea hyväksyntää jopa aivojen tietyissä osissa tapahtuu liikettä ja häpeä väistyy pikkuhiljaa. Tämä kantaa myös uusissa tilanteissa, joissa ihminen uudelleen kyseenalaistaa itse oman kelpaamisensa.

7.3 Toipuminen on mahdollista

Tulee muistaa, että naisen menneisyydessä on aina myös jotain hyvää, muuten hän ei olisi kyennyt edes hakemaan apua (Perheentupa 2010, 77). Erityisesti hyvä puoli naisessa vahvistuu, kun hän saa yhteyden muihin ihmisiin ja etenkin samaa kokeneisiin naisiin. Näin myös Veera ja Liisi olivat kokeneet. Vastaavuus haastateltavieni kokemuksiin ryhmän merkityksessä näkyi myös Liukkosen (2013, 45–46) analyysissä Demeter-ryhmän käyneiden naisten kokemuksista. Rinkisen (2012, 85) löydöt niin ikään vahvis- tavat toisten kertomuksiin eläytymisen merkityksen naisen toipumisprosessissa.

Haastateltavien kertomusten sekä aiempien tutkimusten perusteella voidaan päätellä, että väkivaltainen nainen hyötyy työskentelystä nais erityisellä työotteella ohjatussa naisryhmässä. Demeter-ryhmässä naisohjaajalta ja toisilta ryhmän naisilta saatu peilaus eheyttää naisen olemassa olon kokemusta ja tietoisemmän identiteetin kehittymistä. Peilaaminen voi tapahtua kipeän rajojen etsinnän kautta. Ohjaajan tehtävä ryhmässä on huolehtia, ettei kukaan joudu toisen prosessissa olevan mahdollisen ”tuhovoiman” koh-

teeksi. Vaikka jokaisella on takanaan oma tarinansa, yhteys on mahdollista löytää ja vähitellen voi tutustua riisuttujen naamarien takaa paljastuvaan todelliseen itseän. Sitä kautta nainen voi luoda uuden terveet rajat sisältävän suhteen myös omaan lapseen. Merkittävin asia toipumisessa on uskaltautuminen oman menneisyyden äärelle ja sen tiedostaminen, ettei kaikki olekaan ollut niin hyvin kuin oli kuvitellut. Toipumista helpottaa, kun kykenee asettamaan rajat suhteessa omiin vanhempiin ja luopuu uhrin roolista itsenäistyen elämään omaa elämää.

Voidaan päätellä, että äidin väkivaltaisudelle on jotain tehtävissä. Usein tie on pitkä ja raskas ja takapakkia toipumisessa saattaa tulla, mutta muutos on mahdollinen. Anteeksi-antaminen itselle ei ole helppoa, mutta muiden ihmisten hyväksyvä peili auttaa siinä. Tärkeä huomio on se, että apua kannattaa hakea jo siinä vaiheessa, kun pelkää tekevänsä jotain. Jo naisen pelko siitä, että vahingoittaisi lastaan, tulee ottaa tosissaan ja lähteä työstämään sitä, mitä sen takana on. Myös yhteiskunnan taholta on toivottavaa, että ennaltaehkäisevään työhön panostetaan, eikä reagoida vasta kun pahin on jo tapahtunut (Perheentupa 2010, 118). Saammehan lähes päivittäin lukea suurenevista huostaanottoilastoista, jotka omalta osaltaan kertovat graaveimmista väkivaltatilanteista ja siitä, että yhteiskunnassamme on paljon pahoinvointia. Tarvitaan kiihкотonta suhtautumista väkivaltaan. Aina ei työntekijän tarvitse osata vastata asiakkaan kysymyksiin, mutta silti voi suostua kohtaamiseen. Työntekijän ei tarvitse hylätä asiakasta tiedonpuutteessaan – läsnäolo tilanteessa riittää.

7.4 Häpeä saattaa vaikuttaa toipujan jumalasuhteeseen

Voidaan myös päätellä, että omien vanhempien uskonnollinen tausta yhdistettynä väkivaltakokemuksiin lapsuudessa, saattaa heikentää omaa kiinnostusta uskonasioita kohtaan. Jos kaikki uskuntoon liittyvä tuo mieleen oman äidin pahoinpitelyt, onko helpompi katkaista aikuisena suhde kaikkeen sellaiseen? Mikäli ihmisen lapsuuden kokemukset ovat horjuttaneet hänen luottamustaan vanhemmuuteen hyvin rajusti, voi olla vaikea luottaa myöskään Jumalaan tai korkeampaan voimaan; ainakin tie hengellisen puolensa löytämiseen on pidempi. Näin voidaan päätellä myös haastateltavieni kertomuksista sillä varauksella, että jokainen valitsee omat arvonsa myös muilla henkilökohtaisilla

perusteilla. Häpeän kehällä pyöriminen saattaa heikentää kykyä tai halua hengellisiin asioihin. Jumalan ehdoton hyväksyntä saattaisi voimistaa häpeäidentiteetin omaavan ihmisen alemmuudentunnetta. Sanotaan, että ihminen valitsee mieluummin kuoleman kuin häpeän. Niin ihmissuhteissa kuin jumalasuhteessa ihminen on ”vaarassa altistua” häpeälleen. (Malinen 2010a, 145.) Se voi olla yksi syy, miksi ihminen vetäytyy jumalasuhteesta ja kätkee halunsa hengelliseen elämään. Oma riittämättömyyden tunne ja kokemukset hyljätiksi tulemisesta vaikeuttavat siis suhtautumista hyväksyvään Jumalaan.

Malinen (2010a, 145; 2010b, 173) nostaa esille myös sen, että häpeä saattaa estää ihmisen kyvyn nähdä Jumala hyvänä ja ehdottoman rakkauden antajana, koska omassa lapsuudessa ei sellaista ole koettu omien vanhempien taholta. Toistuvat hylkäämiskokemukset vahvistavat ihmisen käsitystä, ettei Jumalakaan hyväksy häntä sellaisenaan. Toisaalta ihmistä, joka kärsii häpeästä, ei edes uskoon tuleminen aina helpota, sillä hän yrittää edelleen ponnistella kelvatakseen Jumalalle (Kettunen 2011, 316–318). Sekään ei helpottane asiaa, jos uskonyhteisö mihin hakeutuu, lisää toiminnallaan ihmisen häpeäkokemusta. Näinhän voi käydä, vaikka yhteisöt ovat alun perin tarkoitettu päinvastaiseen eli yhteyden ja hyväksynnän kokemiseen. Tällaiset seikat kertovat siitä, että hengellisten asioiden mukaan tulo toipumisessa ei ole mikään taikasauva, vaan ne vaativat pitkää työstämistä ja edellyttävät auttajalta tietämystä häpeän juurista.

8 POHDINTA

8.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys puntarissa

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereitä ovat uskottavuus, siirrettävyys, varmuus, vahvistuvuus ja riippuvuus. (Eskola & Suoranta 2008, 210–212; Tuomi & Sarajärvi 2009, 138–141). Eettisyys on myös mukana luotettavuuden arvioinnissa. Erityisen tärkeä on koko tutkimusprosessin ajan säilyvä eettinen sitoutuneisuus, jonka tulisi toimia tutkijan omantunnon kysymyksenä. Samalla se on luottavuuden yksi mittari. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127.)

Tutkimuksen uskottavuus merkitsee sitä, että tutkijan on varmistettava, vastaavatko hänen tutkintansa tutkittavien kokemuksia ja käsityksiä asiasta. Vaikkei tutkittavilta ole varmistettu analysointivaiheen jälkeen tulkinnan oikeellisuutta, voidaan luottaa siihen, että tulkinta vastaa riittävästi tutkittavien käsitystä. Varmistin vielä sähköpostilla erään haastattelussa ilmitulleen yksityiskohdan, jotta tiedot olisivat mahdollisimman oikeita. Tutkimustulosten siirrettävyys tarkoittaa puolestaan sitä, että tulokset voitaisiin siirtää toiseen kontekstiin tietyin ehdoin, vaikka yleistyksset eivät olekaan mahdollisia, sillä sosiaalinen todellisuus näyttäytyy niin monimuotoisena eri konteksteissa. Tutkimustulokset tässä tutkimuksessa voisivat olla siirrettävissä riittävän samanlaiseen sovellysympäristöön. Vahvistavuus on testattu hakemalla tutkimustuloksiin tukea teoriakirjallisuudesta ja aiemmista tutkimuksista. (Eskola & Suoranta 208, 211–212; Tuomi & Sarajärvi 2009, 138–141.)

Tutkimusmenetelmäksi valittiin haastattelu. Aluksi ajateltiin kerätä tutkittavilta naisilta vapaamuotoinen, jonkin verran ohjeistettu kertomus omasta toipumisprosessistaan, mutta lopulta päädyttiin haastatteluun. Päätös perusteltiin sillä, että haastattelussa on mahdollista vielä kysellä epäselviä asioita eikä aineisto ole pelkästään se, mikä luetaan kertomuksesta. Haastattelussa voi kiinnittää huomiota myös non-verbaaliseen viestintään. (Siekkinen 2010, 45.) Sain henkilökohtaisen kontaktin tutkittaviin, mikä oli tärkeää näin henkilökohtaista aihetta tutkittaessa. Aloittelevana tutkijana pohdin, miten paljon kysymyksiini tuli johdattelevuutta, mikä on vaarana haastattelukysymyksissä. Toisaalta se

on usein inhimillinen osuus tutkimusta. Tutkittavien ja tutkijan välillä ei kuitenkaan koettu olevan kytköksiä, jotka olisivat vaikuttaneet tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 138–141.)

Tutkittavia ei valittu satunnaisesti, vaan harkitusti tietyn viiteryhmän sisällä eli heillä oli riittävästi tietoa ja kokemusta asiasta, jotta heidän haastattelemisensa oli luotettavaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuus on harvoin kiinni aineiston koosta, enemmän on kyse tulkinnan syvyydestä ja kestävyyydestä. Koska kyse on opinnäytetyössä tutkijan oman alan oppineisuuden osoittamisesta, voidaan tutkimusta pitää luotettavana osoituksena tästä – siitä huolimatta, ettei sillä huomattavia tieteellisiä meriittejä saavutettaisi. Luotettavuutta lisää se, että kaikki tutkimuksen vaiheet on selkeästi kerrottu aina tiedonantajien hankintaa myöten. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.)

Laadullisessa tutkimuksessa on väistämättä mukana tiedon objektiivisuutta rikkomassa se seikka, että tiedonantajien kertomus suodattuu tutkijan omien silmälasien läpi, eli voidaan pohtia, miten paljon tutkijan ikä, sukupuoli tai uskonto vaikuttaa siihen, kuinka hän asiat kuulee. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135.) Tämä on tiedostettu ja tutkimuksessa on pyritty niin objektiiviseen suhtautumistapaan, kuin se aloittelevalta tutkijalta on mahdollista.

Tutkimuksen eettisyyttä voidaan lähteä pohtimaan lähtien aihevalinnasta. Voitaisiin olettaa olevan epäeettistä tutkia kovin arkaluonteisia asioita, mutta missään vaiheessa ketään ei painostettu osallistumaan tai kertomaan asioista vastentahtoisesti. Toisaalta asian arkaluonteisuuden määrittelyn voidaan katso kuuluvan tutkittavalle, ei pelkästään tutkijalle. Jokainen mahdollinen haastattelupyynnön saanut on voinut asettaa oman rajansa siinä kohtaa, kun päättää osallistua tai jättää osallistumatta. (Kuula 2006, 135–136.) Hyvään tutkimukseen kuuluu myös eettinen sitoutuneisuus (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127). Kaiken kaikkiaan tutkijan etiikkani on koko ajan jossain takaraivossa sanonut, että näin tärkeästä aiheesta ei voi tehdä tutkimusta hutiloiden. Silti aloittelevana tutkijana olen joutunut monessa vaiheessa myöntämään tutkijantaitojeni keskeneräisyyden.

Tutkimuslupa haettiin ennen haastatteluja asianmukaisesti Maria Akatemia ry:n johtajalta heidän tutkimuskäytäntöjensä mukaan. Haastateltaville lähetetyssä pyyntökirjeessä kerrottiin selkeästi tutkimuksen aihe ja tavoite sekä korostettiin vastaamisen vapaaehtoisuutta. Vastaamisen vapaaehtoisuus kerrottiin uudelleen myös haastattelun alkaessa, jolloin pyydettiin myös lupa nauhoittamiseen. Haastateltavien kanssa sovittiin vielä, että tiettyjä haastattelun aikana esiin tulleita yksityiskohtia ei paljasteta tutkimustuloksissa tutkittavien yksityisyyden turvaamiseksi. Haastateltaviin suhtauduttiin kunnioittavasti ja arvostaen. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11; Eskola & Suoranta 2008, 56–57.)

Kaikki tiedonkäsittely tapahtui siten, että haastateltavia ei voida tunnistaa teksteistä. Tutkija litteroi ja käsitteli aineiston itse säilyttäen tutkittavien luottamuksellisuuden ja yksityisyyden koko prosessin ajan. Aineisto myös analysoitiin ja käsiteltiin mahdollisimman vääristelemättömästi ja totuudenmukaisesti. (Eskola & Suoranta 2008, 56–57). Opinnäytetyöhön valittuja menetelmiä pyrittiin käyttämään huolellisesti ja samoin raportti kirjaamaan mahdollisimman asiallisesti ja rehellisesti. Myös viittaukset tehtiin huolellisesti eikä kenenkään aiempaa työtä väheksytty tai käytetty väärin. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–12; Tuomi & Sarajärvi 2009, 133.)

En tarkoituksellisesti halunnut aiheuttaa tutkittavilleni ahdistusta, mutta tiedostin mahdollisuuden, että vaikeiden asioiden pohtiminen ja kertominen uudelle ihmiselle saattaa nostaa esiin vielä käsittelemättömiä asioita haastateltavassa. Tutkittaessa herkkiä aiheita, ei aina voi ennakoida, miten tutkittavat reagoivat. Kerroin tutkittaville mahdollisuudesta olla yhteydessä Maria Akatemian auttavaan puhelimeen, jos haastattelun jälkeen purkaantuisi jotain, jonka haluaa jakaa ammattilaisen kanssa. Toisaalta valitsin haastateltavat sen perusteella, miten pitkällä he ovat prosessissaan eli en haastatellut vastikään Demeter-ryhmä läpikäyneitä. Tarkoitukseni oli tehdä tutkimus yleiseksi hyödyksi. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 12–13; Eskola & Suoranta 2008, 52–57.)

8.2 Miten kirkon opetukset ovat vaikuttaneet kurittamiseen?

Kuritusväkivaltaa käsiteltäessä lienee perusteltua pohtia hieman myös kristillisen kirkon opetuksia. Kirkolla on vuosien saatossa ollut merkittävä rooli mielipiteiden muokkaajana. ”Joka vitsaa säästää, se vihaa lastaan.” (Sananl. 13:24). Erityisesti uskonnon varjolla on tätä Raamatusta poimittua lausetta viljelty. Tosin on kansan suussa muotoutunut myös toinen sananlasku: ”Joka kuritta kasvaa, se kunniaa kuolee”. Näitä molempia lausahduksia ovat lukuisat niin sanotuista uskovista kuin ei-uskovista perheistä tulevat suomalaiset kuulleet varmasti kyllästymiseen asti. Vanhasta testamentista löytyy myös esimerkki: ”Kurita poikaasi, kun on toivoa, varo sentään hengiltä hakkaamasta” (Sananl. 19:18). Viimeisin esimerkki antanee ymmärtää, että joku raja on haluttu kurittamiselle asettaa, vaikka se on ollut järkyttävän laeva. Reina (2010, 27) muistuttaa siitä, että tulee ottaa huomioon konteksti, josta käsin Raamattu on kirjoitettu. Emme voi siirtää Raamatun eettisiä ohjeita suoraan aikaamme, ilman että osa sen ajan patriarkaalisuudesta ja eriarvoisuudesta tulee mukana. (Aspinen 2010, 13–14; Reina 2010, 26–27.)

Raamatun maailma oli hyvin moninainen julmuudessaan tiettyjen asioiden kohdalta. Lapsen ruumiillinen kuritus oli varmasti arkipäivää vielä Raamatun syntykulttuureissa. Raamatun kasvatusohjeet eivät kuitenkaan suuresti eronneet sen ajan kasvatustavoista tai -kulttuurista; näin ollen lapsia pahoinpideltiin tuolloin sekä vedoten Raamattuun että ilman sitä. ”Keppi ja nuhtelu antavat viisautta, kuritta kasvanut poika on äitinsä häpeä ” (Sananl. 29:15). Konkreettiseen ajatteluun tottuneet ihmiset tulkitsivat ehkä kepin kirjaimellisesti, koska se oli tuttu elementti karjankasvattajille. (Aspinen 2010, 13; Kinnunen 2010, 37.)

Lutherin aikaan 1500-luvulla käyttöön otetun regimentti-opin mukaan Jumala on säätänyt sekä maallisen että hengellisen regimentin eli hallintavallan. Sen alkuperäinen tarkoitus oli estää ihmisiä tulkitsemaasta väärin uskonnon ja maallisten asioiden suhdetta. Regimentti-oppia tulkittiin ja tulkitaan ilmeisimmin edelleen virheellisesti, ottaen huomioon vain hengellinen puoli tai toisinpäin, eikä ymmärretty ja ymmärretä ihmisellä olevan tehtävä huolehtia myös lapsista. Väärä tulkinta aiheutti sen, että lasten hyvinvoinnilla ei ollut niin väliä, kunhan vain elettiin Raamatun sanan mukaisesti. Lutherin näkemys korosti ihmisen osaa olla kristitty, hengellinen olento, mutta samalla kutsuttu

elämään maallista elämää sen kaikkine puolineen ja palvelemaan Jumalaa nimenomaan huolehtimalla lapsista. (Reina 2010, 27–30.)

Evankeliumeissa kuvataan tilanne, jossa Jeesus korostaa lasten oikeutta tulla hänen lähelleen, sillä lastenkaltaisten on Jumalan valtakunta. (Mark. 10: 13–16.) Jeesus opetti väkivallan sijaan koskettamisen teologiaa, joka käy ilmi esimerkiksi kohdassa, jossa Jeesuksen luo lapsia tuotaessa, hän siunaa ja koskettaa heitä sekä ottaa heitä syliin. (Aspinen 2010, 21; Mark. 10: 13.) Vaikka lapsen ottamista Raamatun esimerkkien päähenkilöksi saatetaan tulkita merkitsemään ihmisen opetuslapsuutta, kuitenkin ei voi vähätellä Jeesuksen tapaa ottaa lapsi usein kertomuksensa huutomerkiksi. (Aspinen 2010, 17.)

Myös Rakkauden kaksoiskäskeä kehottaa ihmistä rakastamaan Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä niin kuin itseään (Mark 12. 30–31). Vuorisaarnassaan Jeesus kehotti: ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille” (Matt. 7:12). Jos Raamattua tulkitsee kokonaisvaltaisesti, on loppujen lopuksi vaikea löytää perusteluita lapsen kurittamiselle nykypäivänä. Voitaisiinko vihdoinkin tulkita Raamatun keppi rajojen laittamisena lujalla, mutta lempeällä tavalla, ilman lapsen minkäänlaista alentamista? Vanhemmalla on oikeus käyttää valtaa, niin että lapsi kokee olevansa turvassa, mutta kaikki väkivalta on kielletty. Jos sanaa kuri yleensä halutaan käyttää, sen tarkoittaisi nimenomaan rajojen asettamista ja lapsen opettamista. (Kinnunen 2010, 37–38.)

Kristilliset kirkkokunnat ovat nykyisin tuoneet selkeästi kielteisen kantansa esiin kuritusväkivallan suhteen. Aina sanat eivät kuitenkaan yllä käytäntöön saakka. Joidenkin kirkkokuntien osalta on edelleen havaittavissa vetoamista Vanhan Testamentin tulkintoihin, mutta tätä vastaan pyritään tekemään valistustyötä. Asia tiedostettiin myös ÄLÄ LYÖ LASTA -kampanjaa aloitettaessa ja pyrkimyksenä on ollut rohkaista kirkkokuntien johtajia myönteisemmän kasvatusilmapiirin levittämiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

Näkisinkin, että myös diakoniatyössä tulisi ottaa huomioon Raamatun mahdollinen tulkinta, joka jonkun mielestä oikeuttaa kurittamiseen. Vanhempia tulisi tukea lapsen kasvatamiseen pehmein keinoin ja ottaa mahdollisimman luontevasti esille kuritukseen liitty-

viä asioita. Näkisin tärkeänä keskustella vanhempien kanssa siitä, että vanhemmuudesta ei tarvitse selvitä yksin, vaan apua ja tukea on saatavilla.

8.3 Ideoita uusiin tutkimuksiin

Opinnäytetyössä ei paneuduttu juurikaan mahdollisiin lastensuojeluilmoituksiin, joihin perheessä tapahtuva väkivalta voi johtaa. Tällainen kysymys ei tullut tutkimuksessani esiin, koska äidit olivat hyvin varhain päätyneet hakemaan apua. Lastensuojeluilmoitus nähdään edelleen usein peikkona, että lapsi ollaan heti ottamassa huostaan. Avopalveluiden, jos ne toimivat asiallisesti, olisi tarkoitus kuitenkin tukea vanhempia, jotta he kykenevät riittävän hyvään vanhemmuuteen ja oppivat tiedostamaan oman menneisyytensä vaikutukset omassa kasvatuksessaan. Toki graaveimmissa väkivaltatapauksissa ja erityisesti seksuaalisen väkivallan ollessa kyseessä, toiminta on nopeaa. Yksi uusi tutkimussuuntaus voisi olla siinä, miten avo-lastensuojelupalvelut ovat mahdollisesti auttaneet toipumisprosessissa, jos perhe on niitä saanut tukimuotona. Olisi myös tärkeä kartoittaa, miten perheitä tuetaan kokonaisvaltaisesti niin, että vanhemman lisäksi lapsi otetaan huomioon väkivaltatilanteessa ja hän saa tarvitsemansa tuen.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, miten juhlapyhät ja tauot terapiassa saattavat olla hyvin raskaita henkilölle, joka kaipaa apua väkivaltaisuuteensa. Voitaisiinko sosiaalista mediaa hyödyntää enemmän, jotta apua olisi saatavilla myös niin kutsutun virka-ajan ulkopuolella verkossa? Myös vapaaehtoistyön potentiaalia voitaisiin hyödyntää tällaisiin tehtäviin ja kouluttaa esimerkiksi kokemusasiantuntijoita uusien asiakkaiden tueksi.

Kiinnostavaa olisi mielenkiintoista tietää, miten hengellisiä ulottuvuuksia, kuten sielunhoitoa voitaisiin käyttää väkivaltaisen naisen auttamisessa. Vaikka hengellisyys ei aukea kaikille ihmisille, löytyy varmasti monia, jotka painivat vuosikausia terapioissa yrittäen parantua menneisyyden haavoistaan saamatta lopullista vapautumista. Jumalan väliintulo helpottaisi monien kipuilua ja antaisi rohkeuden sellaistenkin asioiden läpikäyntiin, jota ei ilman tätä uskalla.

8.4 Oman ammatillisuuden kasvu opinnäytetyön edetessä

Pitkin opinnäytetyöprosessia pohdin, miksi tulin valinneeksi näin rankan aiheen. Mitä sen kertoo minusta, että haluan nostaa vaikeita asioita esiin? Uskon, että yksi syy valintaani on se, että uskon muutokseen ja haluan tuoda esiin toivoa paremmasta. Vaikka tutkimusaihe tulisi valita riittävän etäältä tukijan omaa kokemusmaailmaa, otin tietoisien riskin tulla kosketetuksi syvästi tutkittavien kertomuksista, olenhan nainen ja äiti. Tutkija ei voi kuitenkaan etäännyttää itseään täysin aiheesta ollakseen uskottava, niinpä jouduin väistämättä kohtaamaan myös oman menneisyyteni haamuja. Sen myötä uskon olevani edes hitusen parempi työntekijä ja auttaja tulevaisuudessa kohdatessani tulevan asiakkaani; mahdollisesti väkivaltaisuutensa kanssa painivan naisen.

Väkivalta on ehkäistävissä -koulutuksen aikana tuli usein esille, miten väkivaltaista ihmistä auttavan ja väkivaltaisuuttaan työstävän asiakkaan kohtaamisen onnistumisedellytyksenä on se, että työntekijän omat haavat, mukaan lukien häpeähaava, on hoidettu. Näin on helpompaa kohdata myös toisen häpeähaava. Olisi myös hyvä päästä eroon ”ne väkivaltaiset naiset, me paremmat” -asenteesta, mikä helposti on riskinä, kun käsitellään arkaa aihetta ja joudutaan kurkistamaan ihmisen, tässä tapauksessa äidin, ”pimeälle” puolelle. Emme voi sulkea väkivaltaa pois itsestämme, vaan meidän tulee uskaltaa nähdä sen moninaisuus ja tunnistaa omat pimeät puolemmme.

Tutkimusprosessilla on ollut positiivinen vaikutus naiseuteeni ja äitiyteeni, vaikka sitä on samalla koeteltu. Olen myös kiitollinen naisille, jotka rohkenivat osallistua tutkimukseeni ja näin levittää kokemustietoaan eteenpäin vietäväksi ja tarjosivat minulle mielenkiintoisen matkan nähdä häivähdys kahden väkivaltaisuutensa kanssa kamppailleen tavallisen naisen maailmasta. Työn edetessä ja kertoessani aiheestani useille naisille kuulin jään ritinää tabun murtuessa. Sain useita pyyntöjä haastatella heitä, joilla on kokemusta asiasta. Näitä naisia oli yllättävän monta, mutta tietääkseni kukaan ei ollut hakenut apua ongelmaansa. Valitettavasti nämä yllätyshaastateltavat jäivät tutkimatta, koska olin jo siinä vaiheessa analysoimassa aineistoa enkä halunnut pitkittää prosessia.

Jouduin tutkimusprosessin aikana itse tilanteisiin, joissa mietin, häpeäkö aihettani siitä kertoessani eli löysin häpeän itsestäni. Häpeä kumpusi siitä, että koin itse aiheen arka-

luontoiseksi ja kauhisteluja aiheuttavaksi. Itsetutkiskelu on ollut tuttua itselleni jo ennen opiskelun tutkimustyön aloittamista, mutta se on tuntunut jatkuvan entistä syvempänä. Kuten Perheentupa (2010, 116) kirjoittaa itsetuntemuksen olevan yksi tärkeä ammatillinen laatutekijä, siihen ei paljon ole lisättävää. Jokaisen, joka valitsee ammatikseen toisten auttamisen, tulisi jatkaa myös omaan sisäiseen käsikirjoitukseen tutustumista läpi elämän.

Ehdottomasti tutkimuksen suorittamisen edellytyksiin vaikutti positiivisesti läpikäymäni ammattilaisille ja opiskelijoille suunnattu Maria Akatemia ry:n Väkipalsta on ehkäistävissä -koulutus kevään 2013 aikana. Vaikka koulutus oli suurimmalta osin keskittynyt nimenomaan naisten väkivaltaisuuden teemoihin, antoi koulutus myös vinkkejä miesten väkivaltaisuuden problematiikkaan. Samoin koulutus ja koko tutkimusprosessi auttoivat havahtumaan todellisuuteen, miten monimuotoista väkipalsta voi olla. Jo se on väkivaltaa, että emme suostu kohtaamaan väkivallastaan kertovaa äitiä. Väkipalsta löytyy myös yhteiskunnan rakenteista ja yhteisöllisestä kulttuuriperimästämmme. Oivalsin, miten jokainen ihminen yksilönä ja työntekijänä voi omalta osaltaan välittää väkivallatonta totuutta ja luoda rakkautta ilmapäässä lähelleen sekä yksityis- että työelämässä. Toivon sydämestäni, että tämä elämäni ensimmäinen tutkimustyö toimii pienenä ituna paremmalle maailmalle.

Työskentelyn aikana minut haastoi työparin puute. Aiheen rankkuus yllätti useasti prosessin aikana kun ei ollut ketään, jonka kanssa olisin jakanut tuntemuksiani. Toisaalta näin ei aina ole työelämässäkään, joten etsin omia tapojani jaksamisen tukemiseksi. Opin myös, ettei työ- tai tutkimuselämälle voi uhrata ihan koko elämäänsä, vaan tulee löytää tasapaino työn ja vapaa-ajan välillä. Sain onnekseni jonkin verran reflektoida mieltä painavia asioita Maria Akatemian työntekijän kanssa. Prosessin aikana sain tukea myös läheisiltäni, opiskelutovereiltani ja ohjaajaltani. Kiitollisena tiedostan myös monien läheisten rukousten kantaneen minua prosessini aikana. Vaikka valitsin tutkimusaiheeseen äidin näkökulman, on mielessäni ollut kokoajan äidin paranemisen positiivinen vaikutus lapseen. Haluan lainata työni loppuun Perheentuvan (2010, 116) kiteytystä:

Meidän tehtävänä on huolehtia siitä, että maailman lapsilla on onnellinen menneisyys, joka on luontainen emotionaalinen rokoite, ehtymätön lähde muuttamiselle ja muuttumiselle.

LÄHTEET

- Aspinen, Mika 2010. Lapset, uskonto ja väkivalta Raamatussa. Teoksessa "Väkivallalla et tahdo hallita" Puheenvuoroja lapsiin kohdistuvasta väkivallasta uskon-
tonäkökulmasta. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja
2010:9. Helsinki: Kirkkohallitus/Väkivallasta sovintoon -työryhmä; 9–25.
- Berg, Kristiina 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestöntutkimuslaitoksen julkai-
susarja D 48/2008. Helsinki: Väestöliitto.
- Bärlund, Katariina 2012. Äitiyden toinen tarina. Tutkimus äitiyden kielletyistä tunteista.
Helsingin Yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu- tutkielma.
Saatavissa ainoastaan painettuna Helsingin yliopiston kirjastosta. Sähköi-
nen versio pyydetty tutkijalta.
- Cacciatore, Raisa & Janhunen, Kristiina 2008. Täydelliset äidit – 11 myyttiä. Teoksessa
Kristiina Janhunen ja Minna Oulasmaa (toim.) Äidin kielletyt tunteet.
Väestöliitto; 12–27.
- Cawson, Pat 2002. Child maltreatment in the family. The experience of a national sam-
ple of young people. United Kingdom: The National Society for the Pre-
vention of Cruelty to Children (NSPCC).
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas diakonia-
ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-
ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.1.2014.
<http://www.diak.fi/Kirjastopalvelut/Sivut/ot.aspx>
- Ellonen, Noora 2012. Kurinalaiset. Lasten ja vanhempien välisten ristiriitojen ratkaise-
minen perheissä. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 103. Tampere:
Poliisiammattikorkeakoulu.
- Eskola, Jari 2007. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyys-
si vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltoja ja Raine Valli (toim.) Ikku-
noita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutki-
muksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-
kustannus; 159–183.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vas-
tapaino.

- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 24–42.
- Hakala, Juha T. 2001. Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa Juhani Aaltoja ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus; 12–25.
- Hellsten, Tommy 1999. Virtahepo olohuoneessa & Elämän lapsi. Helsinki: Kirjapaja.
- Hentilä Sabina, Ellonen Noora, Paavilainen Eija, Kääriäinen Juha & Koivula Tanja 2010. Pieniin lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelun tilanteet vanhempien kuvaamana. *Janus* 18 (3), 260–276.
- Hilliaho, Aino 2010. "Olen väkivaltainen äiti, entä sinä?": keskustelupalstoille kirjoittaneiden äitien ajatuksia lapsiinsa kohdistamastaan väkivallasta. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 16.1.2013.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25944/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201101251169.pdf?sequence=1>
- Humppi, Sanna-Mari 2008. Poliisin tietoon tullut lapsiin ja nuoriin kohdistunut väkivalta. Poliisi ammattikorkeakoulun raportteja 75/2008, Viitattu 6.1.2013.
[http://www.polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/Raportti75_Humppi/\\$file/Raportti75_Humppi.pdf](http://www.polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/Raportti75_Humppi/$file/Raportti75_Humppi.pdf)
- Hämäläinen, Pekka 2008. Elämä on epäreilua. Hyväksy ja anna anteeksi! Helsinki: Minerva Kustannus Oy.
- Jyväskylän kaupunki 2014. JYTE, Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus. Lähisuhde- ja kuritusväkivalta. Viitattu 16.1.2014.
<http://www.jyvaskyla.fi/terveys/neuvolat/lastenneuvola/vanhemmuusjakavatus/lahisuhde-jakuritusvakivalta>
- Karhunen, Marjo-Riitta 2012. Naistietoisuus-kouluttaja, Maria Akatemia ry, Tampere. Puhelinkeskustelu 3.12.
- Kettunen, Paavo 2011. Kätkeyty ja vaiettu: suomalainen hengellinen häpeä. Helsinki: Kirjapaja.

- Kettunen, Paavo 2013. *Auttava kohtaaminen. I, Sielunhoidon perusteet ja teologia*. Helsinki: Kirjapaja.
- Kinnunen, Saara 2010. *Lapset ja väkivalta luterilaisessa kasvatuserinteessä*. Teoksessa "Väkivallalla et tahdo hallita" Puheenvuoroja lapsiin kohdistuvasta väkivallasta uskontonäkökulmasta. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2010: 9. Helsinki: Kirkkohallitus/Väkivallasta sovintoon -työryhmä; 34–39.
- Kinnunen, Saara 2013. *Sovintoon elämän kanssa*. Perussanoma.
- Kiviniemi, Kari 2010. *Laadullinen tutkimus prosessina*. Teoksessa Juhani Aaltoja ja Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus; 70–85.
- Kommeri, Hanna 2014. *Naistietoiskouluttaja*. Maria Akatemia ry, Helsinki. Puhelin keskustelu 12.2.
- Kuula, Arja 2006. *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361. 8.4.1983. Viitattu 6.12.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>
- Lastensuojelulaki 2007/417. 13.4.2007. Viitattu 12.2.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lastensuojelun keskusliitto i.a. *Älä lyö lasta – edes aika ei paranna kaikkia haavoja. (Väärin)käsitteitä kurittamisesta*. Viitattu 12.2.2014. http://www.alalyolasta.fi/ala_lyo_lasta/kasityksia_kurittamisesta
- Lattu, Emmi 2008. *Naisten tekemä väkivalta*. Teoksessa Sari Näre ja Suvi Ronkainen. *Paljastettu intiimi*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus; 168–192.
- Lindqvist, Martti 2006. *Paha, ymmärtämisen rajat ja auttajan varjo*. Teoksessa Merja Laitinen ja Johanna Hurtig (toim.) *Pahan kosketus. Ihmisyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä*. Jyväskylä: PS-Kustannus; 168–190.
- Lindroos, Maria 2010. *Nainen ja väkivalta*. Teoksessa Timo Purjo ja Eevastiina Gjerstad (toim.), *Sukupuoli ja väkivalta*. Helsinki: Non Fighting Generation ry; 180–197.

- Liukkonen, Sanni 2013. Naisen muutos väkivallattomuuteen: Demeter-työn merkitys väkivaltaa käyttäneen naisen muutosprosessissa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Malinen, Ben 2010b. Elämää kahlitseva häpeä. Helsinki: Kirjapaja.
- Malinen, Ben 2010a. The Nature, Origins, and Consequences of Finnish Shame-Proneess: A Grounded Theory Study. Teologian laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto. Väitöskirja-tutkimus. Viitattu 23.1.2014.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/21627/thenatur.pdf?sequence=1>
- Metsämuuronen, Jari 2006. Aineiston hankinnan metodit. Teoksessa Jari Metsämuuronen (toim.). Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp ky; 111–120.
- Mäki-Fränti, Sirkka-Liisa & Poussu-Pyykkönen, Annikka 2013. Kun naisen pahoinvointi näyttäytyy väkivaltaisuuksena. *Diakonia* 2013(2); 44–45. Viitattu 24.1.2014.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/B1470CB0401C4C72C22577450028CA5F/\\$FILE/diakonia_2-2013.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/B1470CB0401C4C72C22577450028CA5F/$FILE/diakonia_2-2013.pdf)
- Mäkinen, Pia 2010. Lapsiin kohdistuva väkivalta on vaiettu ongelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkolehti Etusivu. Viitattu 10.1.2014.
<http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2010/0403/kuritusvakivalta.html?lang=fi>
- Nykyri, Tuija 1998. Naisen viha. Jyväskylä: SoPhi.
- Oranen, Mikko 2012. Lapsi ja perheväkivalta. Teoksessa Annlis Söderholm, Ritva Hallila, Satu Kivitiie-Kallio, Jussi Mertsola ja Sirkku Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim; 128–152.
- Perheentupa, Britt-Marie 2010. Toimittanut Marjo-Riitta Karhunen. Tietoisuuden tie alkurakkauteen. Väkivalta on ehkäistävissä. Helsinki: Maria Akatemia ry, Julkaisu nro 1.
- Perheentupa, Britt-Marie 2013. Avaimet naisen väkivallan tunnistamiseen, kohtaamiseen ja ehkäisyyn. Luento 17.1.2013. Väkivalta on ehkäistävissä-koulutuksen 1. koulutuspäivä. Helsinki: Maria Akatemia ry.

- Poussu-Pyykkönen, Annikka 2013. Naisen sisäisen pahoinvoinnin ja aggressiivisen käyttäytymisen juuret. Luento 14.2.2013. Väkiältä on ehkäistävissä- koulutuksen 2. koulutuspäivä. Helsinki: Maria Akatemia ry.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 1992 käyttöönotettava suomen- nos. Helsinki: Kirjapaja.
- Reenkola, Elina 2008. Nainen ja viha. Aggressio voimavaraksi. Helsinki: Minerva Kus- tannus Oy.
- Reina, Riikka 2010. Lapset ja väkiältä luterilaisessa perinteessä. Teoksessa "Väkiäl- lalla et tahdo hallita" Puheenvuoroja lapsiin kohdistuvasta väkivallasta us- kontonäkökulmasta. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2010:9. Helsinki: Kirkkohallitus/Väkivallasta sovintoon -työryhmä; 26– 33.
- Rinkinen, Katriina 2012. Etnografinen tutkimusmatka ryhmän muutokseen. Kasvun kertomuksia väkiältä käyttävien naisten ohjatussa vertaisryhmässä. Hel- sinki: Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos. Pro gradu - tutkielma.
- Salmi, Venla; Lehti, Martti; Sirén, Reino; Kivivuori, Janne & Aaltonen, Mikko 2009. Perheväkiältä Suomessa. Verkkokatsauksia 12/2009. Helsinki: Oikeuspo- liittinen tutkimuslaitos. Viitattu 10.1.2014.
http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/verkkokatsa uksia-sarja/nuKSiymu7/12.Perhevv_Suomessa.pdf
- Sariola, Heikki 2012. Kuritusväkiältä koskevat asenteet ja lapsiin kohdistuvan väki- vällan kehitystrendejä Suomessa Lastensuojelun Keskusliiton Taloustut- kimuksella teettämän kyselyn tulokset. Helsinki: Lastensuojelun keskus- liitto. Viitattu 23.1.2014.
http://www.lskl.fi/files/1336/LSKL_Kuritusvakivaltaa_koskevat_asenteet _ja_lapsiin_kohdistuvan_vakivallan_kehitystrendeja_Suomessa.pdf
- Siekinen, Kirsi 2010. Syväastattelu. Teoksessa Juhani Aaltoja ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virik- keitä aloittelevalla tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus; 45–60.
- Silminnäkijä – Äiti älä lyö. Suomi 2008. Toim. Juha Portaankorva. Esitetty 2.10.2008 YLE TV 2. Viitattu 8.1.2014.
http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/aiti_ala_lyo_36638.html#media=36641

- Siltala, Pirkko 2007. Askelista, jotka otamme - psykoanalyttisia esseitä. Helsinki: Therapie-säätiö.
- Sinkkonen, Mirja & Tähtinen, Paula 2006. Toiveena sisäinen paraneminen: materiaali Krito-ryhmiä varten tai omakohtaiseen pohdintaan. Helsinki: Karas-sana.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. ÄLÄ LYÖ LASTA! Kansallinen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vähentämisen toimintaohjelma 2010-2015. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:7. Viitattu 6.12.2012. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12720.pdf
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2012. Kaltoinkohtelu. Viitattu 23.1.2014. http://www.thl.fi/fi_FI/web/lastenneuvola-fi/ohjeet/metodit/perhe/kaltoinkohtelu
- Toivonen, Janne 2012. Monet eivät puutu lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan. Viitattu 23.1.2014. <http://www.hs.fi/kotimaa/Monet+eiv%C3%A4t+puutu+lapsiin+kohdistuvaan+v%C3%A4kivaltaan/a1348972850199>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Törrönen, Hannele 2009. Naisen väkivallasta puhuminen on naisasiaa. Teoksessa Hannele Törrönen (toim.) Vaiettu naiseus – Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Ensi- ja turvakotien liitto ry, 2009; 16–25.
- Unicef i.a. Kuritus ei kasvata. Viitattu 16.1.2014. <http://www.unicef.fi/kurituseikasvata>
- Valtavaara, Anna-Liisa 2006. Kiltteydestä kipeät. Helsinki: Kirjapaja.
- Kannen kuva: Atosuo, Maria 2010. Kun on niitä tunteita. Teos on osa yhdeksän maalausta käsittävää pro gradu -tutkielmaa: Kiltin tytön tukahdutettu viha. Visuaalisen kulttuurin maisteriohjelma. Pori: Aalto-yliopisto.

LIITE 1: Haastattelupyyntö

Hei,

27.4.2013

Teen opinnäytetyötä liittyen sosionomi(AMK)-diakonin opintoihini. Minua kiinnostavat naiseuden ja äitiyden teemat sekä haasteet; olenhan itse nainen ja yhden tyttären äiti. Opinnäytetyöni aiheena on Äidin lapsen kohdistama kuritusväkivalta ja naisen toipuminen väkivaltaisesta käytöksestään. Tavoitteena on tuoda esille kuritusväkivallan esiintyvyyttä Suomessa ja toisaalta, kuinka nainen voi toipua väkivaltaisesta käytöksestään ja katkaista väkivallan kierteen.

Toivon saavani työtäni varten haastateltavaksi viisi naista, jotka ovat kokeneet äitiydessään haasteita näiden asioiden tiimoilta ja ovat käsitelleet väkivallan teemoja Maria Akatemia ry: n Demeter-toiminnassa. Opinnäytetyössäni yhteistyökumppanina toimii Maria Akatemia ry. Pohjatyönä opinnäytetyölleni on ollut meneillään oleva Maria Akatemia ry:n järjestämä Väkivalta on ehkäistävissä -koulutus. Koulutuksessa on käsitelty väkivaltaisuuden ilmenemistä ja erityisesti naisen väkivaltaisuuden taustatekijöitä sekä pohdittu omakohtaisesti aihetta kehittäen näin omaa ammatillisuutta ja ihmisenä kasvamista.

Pyydän sinua osallistumaan yksilöhaastatteluun, jonka teemoina ovat oman väkivaltaisen käytöksen taustat, kuritusväkivallan käyttäminen lasta kohtaan, toipuminen tuhoavasta käyttäytymismallista ja itselle anteeksi antaminen. Minua kiinnostaa tutkia tätä aihetta, koska olen todennut sen käsittelyn olevan edelleen kovin tabunomaista yhteiskunnassamme. Tarkoitukseni ei ole tuomita eikä moralisoida, vaan tuoda esiin kokemustietoa ja myös toivon näkökulmaa toipumiseen. Haastattelut suoritetaan kesä- ja elokuussa 2013. Paikkana ovat Maria Akatemia ry:n tilat Helsingissä.

Teen haastattelut, tutkimusaineiston purun ja analysoinnin itse. Kaikissa vaiheissa aineisto käsitellään luottamuksellisesti eikä haastateltavien henkilöllisyys paljastu ulkopuolisille. Voit ilmoittaa halukkuutesi haastatteluun joko sähköpostilla tai jättämällä viestin puhelimeeni. Olen sinuun yhteydessä mahdollisimman pian, jotta saadaan sovitusti haastattelu-aika joko kesä- tai elokuulle.

Jo etukäteen kiittäen

Anna-Mari Paloniitty

LIITE 2: Haastattelurunko

Kuritus tilanne ja siihen johtaneet tekijät

1. Oletko itse käyttänyt kuritusväkivaltaa lastasi kohtaan, minkälaista? Jos et, oletko pelännyt käyttäväsi?
2. Millaisissa tilanteissa väkivaltainen käytös on ilmennyt? Mikä siihen on johtanut?
3. Millaisia tunteita lapsi on herättänyt ennen kuritus tilannetta?
4. Onko mielestäsi käytöksessäsi ollut eroja lapsen sukupuoleen liittyen, onko tyttärien hoitaminen ollut hankalampaa verrattuna poikiin? (edellyttäen, että haastateltavalla on molemmat)
5. Kuinka pitkään kuritusväkivaltaa jatkui, ennen kuin hait siihen apua?
6. Minkä ikäisiä lapsesi olivat tuolloin?
7. Millaisia tunteita kävit läpi tilanteen jälkeen?

Avun saaminen

1. Miten löysit avun lähteelle?
2. Mitkä tunteet olivat päällimmäisiä soittaessasi auttavaan linjaan/Maria Akatemiaan?
3. Oliko Maria Akatemia ensimmäinen taho, mikä sinua auttoi?
4. Kerroitko ystävillesi tai kenellekään muulle asiasta?
5. Mitä muuta apua olet saanut?
6. Olitko aiemmin prosessoinut tunteitasi tai menneisyyden asioita?

Toipuminen, anteeksianto

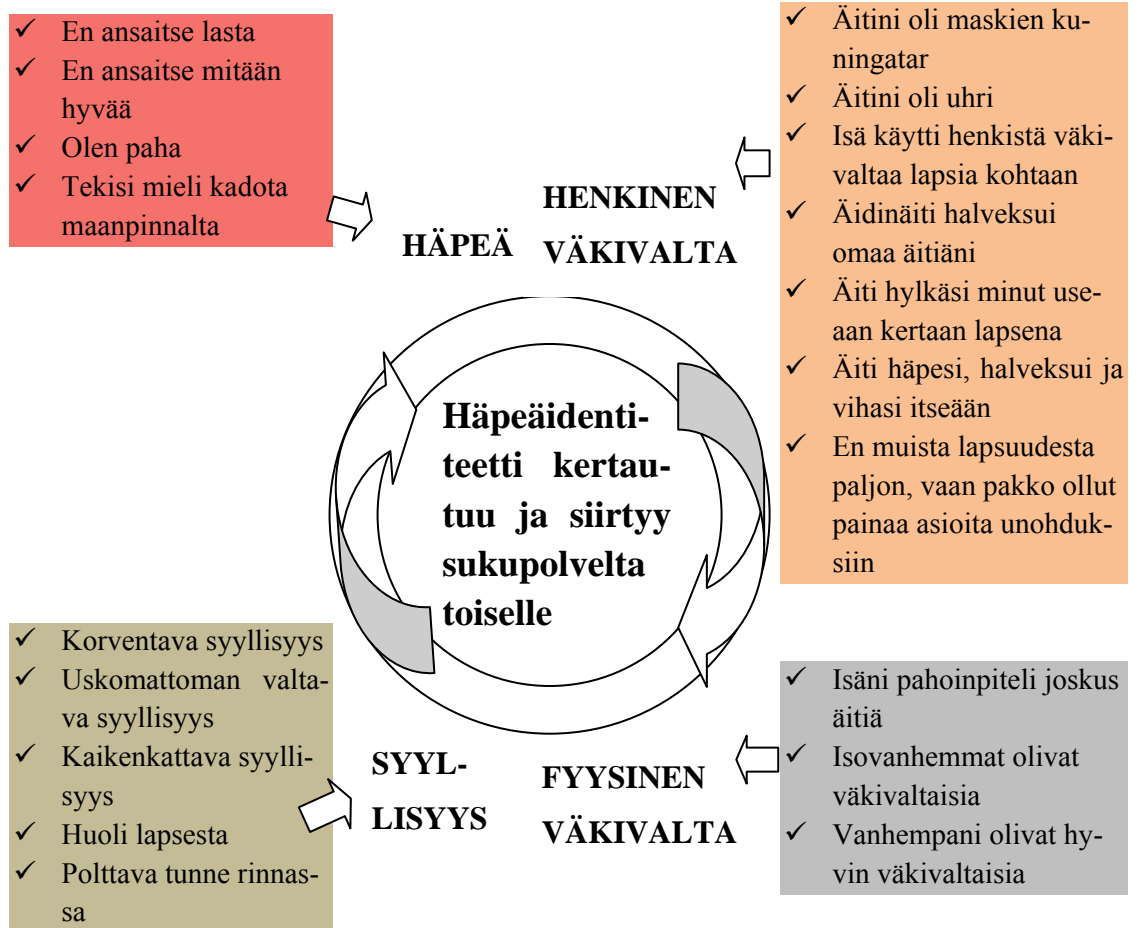
1. Mikä on ollut tärkein asia/käännekohta toipumisen tiellä? Millaisia asioita jouduit työstämään? Oliko oleellista oma suhde äitiisi? Entä muu lapsuuden perhe?
2. Mistä ajattelet käytöksesi johtuvan/johtuneen?
3. Onko mielestäsi toipumisessasi hengellisillä asioilla ollut merkitystä? Jos, niin millaisilla?
4. Miten vaikeaa on ollut antaa itselleen anteeksi? Miten kauan siihen on mennyt? Onko siinä ollut hengellisellä vakaumuksella merkitystä? Jos, niin millaista? Oletko oppinut myötätuntoa itseäsi kohtaan enemmän? Millainen on sinun käsityksesi armosta?
5. Menetitkö toivosi jossain vaiheessa vai uskoitko muutokseen?
6. Mikä merkitys on ollut sillä, että Maria Akatemian työntekijä on ollut nainen? (Siis jo ensimmäisessä puhelinkontaktissa.)

LIITE 3: Analysoinnin runko taulukkoina, taulukot 1–3.

Taulukko 1. Naisten kokemus kurittamistilanteesta.

Haastateltavan ilmaus	Alaluokat	Yläluokka
<p>Hirveitä tunteita Uskomattomia ajatuksia, että teen jotain pahempaa Kierrosmittari kääntyi punaiselle Pelkäsin, milloin mun käsi oikeasti heilahtaa lasta kohti Pelottaa, että teen jotain pahempaa Oma käytös pelottaa Lyöminen voi tapahtua milloin vain, jos en nyt saa apua</p>	<p>Kurittamistilanteen hallitsemattomuus</p>	<p>Oman lapsuuden käsittelemättömät asiat purskahdelevat hallitsemattomasti</p>
<p>Lapsen pelko aktivoi pelon minussa Kun mun lapsi tekee jotain väärin, niin mä pystyn tavallaan päästämään sitä tuskaa ulos Silloin mulla tuli sellainen, että voi että mä otan jaloista kiinni ja paiskon seinään Vauvan itku porautuu kalloon ja jatkuessaan saa tuntemaan kauheita tunteita</p>	<p>Lapsi aktivoi oman haavan</p>	

Taulukko 2. Naisen kurittamisen jälkeiset kokemukset ja lapsuuskokemukset kohtaavat.



Taulukko 3. Toipuminen.

Haastateltavan ilmaus	Alaluokat	Ylä- luokka	Pää- luokka
Muutin oman ajattelutapani Osasin päästää irti äidistä Uskallan sanoa muille ja itselleni, että ehkä äitini ei ollut se paras äiti Ryhmä avasi mussa tukahdutettua tavaraa ja vahvisti minua Ryhmässä maskit riisuttiin Uskallan laittaa rajoja	Menneisyyden tiedostaminen	Vastuunotto omasta elämästä	Toipuminen väkivaltaisesta käytöksestä
Ryhmässä avauduttiin Oman elämäntarinan kertominen Myötätunto ja tuki Ei ole yksin asian kanssa Saa olla hyväksytty Uusi asia oli olla armollinen itselleen	Uskallus yhteyteen		
Olisin halunnut tulla uskoon Yritin rukoilla Hylkäsin kaiken uskonnollisuuden Uskon, että hengellisyys on tärkeä monelle, mutta mulle ei merkitystä Haluan tukeutua konkreettiseen elämässäni	Omien arvojen valinta		